

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

Родная газета на роднай мове

У ЗГОДЗЕ
З ПРЫРОДАЙ

6

ЗАСЦЕРАГАЮЧЫ
СЯБЕ І ЖЫВЁЛІНУ

12

ЗВЯЗДА

28 ВЕРАСНЯ 2022 г.
СЕРАДА
№ 190 (29812)

МЯСЦОВАЕ
САМАКІРАВАННЕ

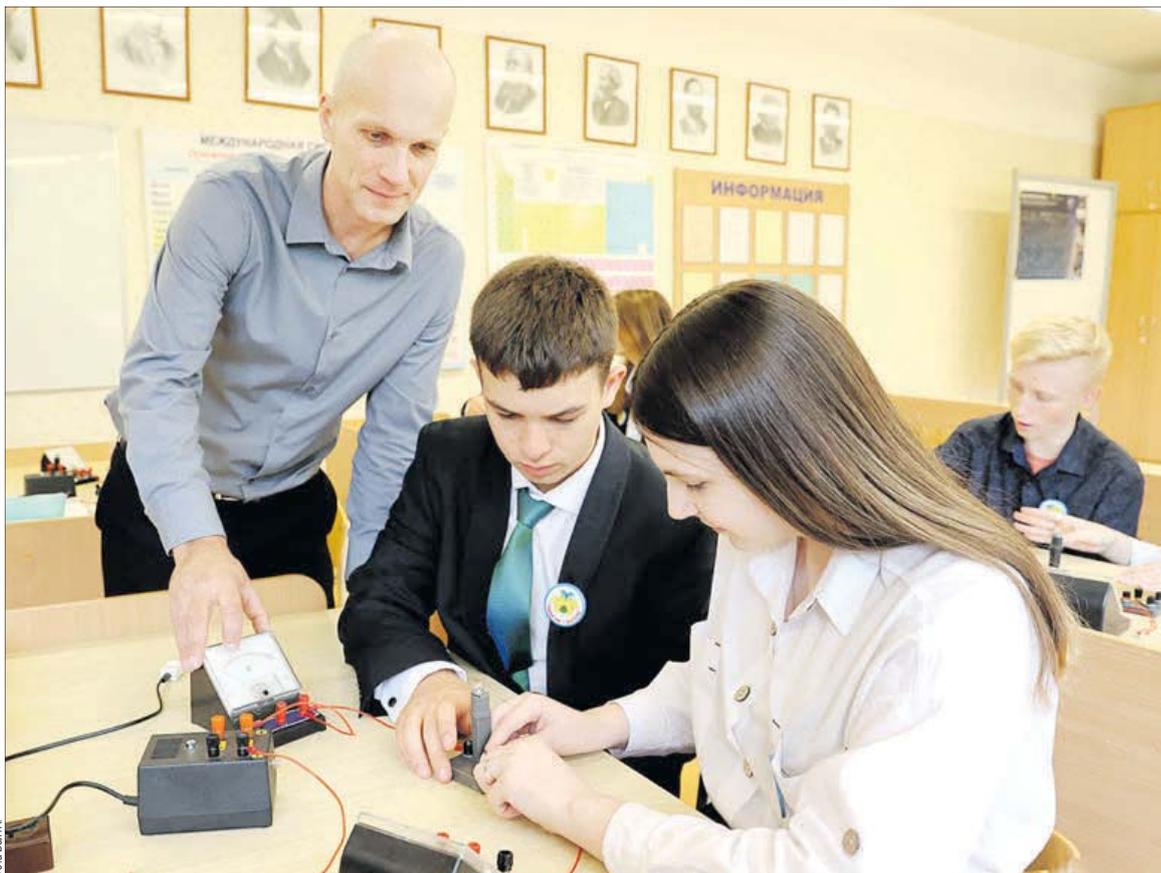
ЦЫТАТА ДНЯ

Раман ГАЛОЎЧАНКА,
прэм'ер-міністр:

«У адрозненне ад папярэдніх сямі гадоў, бюджэт на будучы год фарміруецца зыходзячы з мэтавага сцэнарыя развіцця эканомікі з ростам ВУП на 3,8 працэнта. Гэта напружаная задача, якая стварае пэўныя рызыкі для устойлівасці бюджэту да знешніх уздзеянняў. Гэта значыць, мы не робім ніякага рэзервавага сцэнарыя. Таму задача Міністэрства фінансаў і рэгіёнаў — вельмі акуратна падыходзіць да пытанняў збалансаванага выканання бюджэту ўсіх узроўняў. Галоўная мэта — забеспячэнне сацыяльных гарантый грамадзян і фінансаванне найважнейшых дзяржаўных расходаў».

Праз фізіку — да зорак

Настаўнік фізікі і астраноміі Сяргей ЯШЧАНКА працуе ў гімназіі Быхава больш за 15 гадоў. Да ўсіх сваіх заняткаў педагог падыходзіць творча і цікава. За апошнія гады падрыхтаваў больш за дзесяць прызёраў абласных алімпіяд і адной рэспубліканскай алімпіяды.

КОРАТКА

- Мінфін: бюджэтам на 2023 год будзе прадугледжаны рост аплаты працы.
- Сезон загоннага палявання на капітных адкрыецца ў Беларусі 1 кастрычніка.
- Рэзідэнт СЭЗ «Брэст» плануе пашырыць лінейку аўтамабіляў.
- Распаचाўся прыём заявак на снежаньскую адукацыйную змену ў Нацыянальным дзіцячым тэхнапарку.
- Дзіцячая чыгунка завяршыла летні сезон.
- Беларускія вайскоўцы накіраваліся на вучэнні ў Казахстан.

Клопат і павага

ВОСЕНЬ ЖЫЦЦЯ ПАВІННА БЫЦЬ ЦЁПЛАЙ

Як плануюць змяніць сістэму сацыяльнага абслугоўвання пажылых?

Сёння ў нашай краіне жыве 1,5 мільёна грамадзян, старэйшых за 65 гадоў. Гэта амаль 16% ад агульнай колькасці насельніцтва. Больш за 400 беларусаў адсвяткавалі свой стагадовы юбілей. Мяркуюцца, што да 2030 года кожны пяты жыхар нашай краіны перасягне ўзрост 65+. Першага кастрычніка ў нашай краіне адзначаецца Дзень пажылога чалавека. Пра сацыяльныя гарантыі, сістэму абслугоўвання і тое, як яна будзе мяняцца ў нашай краіне, расказала намеснік міністра сацыяльнага абслугоўвання Марына АРЦЁМЕНКА.

На асеннім полі

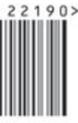
СТУДЭНЦКАЙ ТАЛАКОЙ

На палях паўночнага рэгіёна актыўна ўбіраюць гародніну. Вытворчаму кааператыву «Альгоўскае», што ў Віцебскім раёне, прыходзіць на дапамогу навучэнцы каледжаў — гэтай штовосенскай традыцыі супрацоўніцтва ўжо звыш 20 гадоў. Мы завіталі на адно з палёў Падзвіння, каб даведацца, які сёлета ўраджай дае морква і колькі можна зарабіць моладзі на сельгасработах.

Сёлета ў «Альгоўскім» пад гародніну адведзена 37 гектараў: 13 — капусты, 14 — морквы, 9 — буракоў, гектар — пад рознае. Уборачныя работы пачалі з чырвоных караняплодаў яшчэ ў пачатку верасня, цяпер уся ўвага адводзіцца моркве, якая сёлета радуе ўраджайнасцю — роўная і вялікая, ярка-рыжага колеру — з некалькіх выцягнутых пучкоў атрымліваецца поўнае вядро.

ISSN 1990 — 763X

9 771990 763008

СТАР. 2

СТАР. 3

Ва ўрадзе

САЦЫЯЛЬНАЯ СФЕРА
НЕ БУДЗЕ АБДЗЕЛЕНА

Учора на разгляд Прэзідыума Саўміна былі вынесены праекты прагнозных дакументаў на 2023 год — аб важнейшых параметрах прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця, асноўных напрамкаў грашова-кредытнай палітыкі, аб рэспубліканскім бюджэце і змяненнях у Падатковы кодэкс.

Яшчэ перад пасяджэннем яго ўдзельнікі ў размове з журналістамі звярнулі асаблівую ўвагу на сацыяльны складнік бюджэту. «Традыцыйна сацыяльная сфера не будзе абдзелена. Ёсць заданне па расце аплаты працы. Пакуль папярэдне можна сказаць, што каля Вр3 млрд на фонд аплаты працы будзе дабуўлена. З іх бюджэткамі (без дзяржслужачых і ваенных) — больш за Вр2 млрд. Гэта дазволіць недзе на 10 працэнтаў павялічыць базавую стаўку і яшчэ дадаткова прадуладжваць сродкі на мэтавыя выплаты. Паводле нашых папярэдніх прагнозаў, мэтавыя выплаты, надбаўкі прырастуць недзе напалавіну» — сказаў міністр фінансаў **Юрый СЕЛІВЕРСТАУ**. Паводле яго слоў, у наступным годзе аб'ём інвестыцый, дарожнага будаўніцтва, рамонту вулічнай сеткі, інфраструктуры да жылля будзе не меншы за бягучы год.

Параметры на наступны год будуць адпавядаць праграме сацыяльна-эканамічнага развіцця на п'яцігодку, запісанай **міністр эканомікі Аляксандр ЧАРВЯКОУ**. У прыватнасці, тэмپ росту ВВП запланаваны ў памеры 103,8 працэнта. «Гэта забяспечыць прырост даходаў насельніцтва больш як на 4 працэнта. Плануем таксама пабудавачь больш за 4,3 млн кв. м жылля, прычым 1,2 млн кв. м — з дзяржаўнай падтрымкай» — адзначыў ён.

Як значны падчас пасяджэння Прэзідыума Саўміна **прэм'ер-міністр Раман ГАЛУОУЧАНКА**, работа над дакументамі вялася на працягу некалькіх месяцаў. «Канцэптуальныя падыходы падрыхтаваны на аснове даручэнняў кіраўніка дзяржавы і праактыўнага адказу на бягучыя выклікі. Прагнозы сацэканамразвіцця на наступны год сфарміраваны зыходзячы з мэтавай задачы — гэта выхад на параметры эканамічнага росту, прадуладжаныя праграмай сацыяльна-эканамічнага развіцця на п'яцігодку, нягледзячы на беспрэцэдэнтныя санкцыйны націск, да якога эканоміка ўжо заканчвае адаптавацца. Рост эканомікі ў 2023 годзе запланаваны на ўзроўні 103,8 працэнта. Задача няпростая, асабліва ва ўмовах санкцыйнага свавольства, разбурэння эканамічных сувязяў, разбалансаванай і праціглай пераабстаноўкі рынку. Для яе вырашэння патрэбна напружанне па ўсёй сістэме» — падкрэсліў прэм'ер-міністр.

Паводле БелТА.

ПРЫЦЯГНУЦЬ
ДА БАЦЬКОУ УВАГУ ДЗЯЦЕЙ

Сёння пажылыя людзі становяцца катэгорыяй, якая найбольш актыўна прырастае, прычым як ва ўсім еўрапейскім рэгіёне, так і ў нашай краіне. Пакуль Беларусь уваходзіць у лік краін з нізкім узроўнем дэмаграфічнага старэння. У агульнай колькасці насельніцтва людзі, старэйшыя за 65 гадоў, складаюць 16%. Аднак паводле прагнозаў, да 2030 года кожны пяты жыхар нашай краіны дасягне гэтага ўзросту.

— Пажылыя вылучаны як катэгорыя, аб якой дзяржава працягла асабліва клопат. Кантэкст Дня пажылага чалавека — не толькі аддаць даніну повагі, але перш за ўсё падкрэсліць іх унёсак у развіццё дзяржавы і жыцця грамадства, — заўважыла **Марына Арцёменка**.

У гэты дзень пройдзе рэспубліканская акцыя «Павага. Клопат. Адказнасць». Асноўная яе мэта — прыцягнуць увагу грамадства да пытанняў адказнага стаўлення паўналетніх працаздольных дзяцей да бацькоў, якія маюць патрэбу ў дапамозе.

— Сёння, з аднаго боку, дзяржава праз сістэму дзяржаўных стандартаў стварае ўмовы для дастойнага жыцця ў сферы аховы здароўя, пенсійнага забяспячэння, сацыяльнага абслугоўвання. З іншага боку, мы гаворым пра тое, што клопат аб састарэлых бацьках з'яўляецца адказнасцю іх дзяцей, — падкрэсліла намеснік міністра.

Сярод мерапрыемстваў акцыі «Павага. Клопат. Адказнасць» 30 верасня пройдзе рэспубліканскі марафон па скандынаўскай хадзьбе. А 1 кастрычніка Міністэрства спорту і турызму сумесна з Міністэрствам сацыяльнай абароны арганізуе рэспубліканскія спартыўна-масавыя спаборніцтвы для пажылых грамадзян «Актыўнае даўгаліццё — 2022», дзе возьмуць удзел каля 100 пажылых людзей з усіх рэгіёнаў.

ЗДОРОВАЕ СТАРЭННЕ
І СЯМЕЙНЫ ДОГЛЯД

Сёння ў Беларусі 1,5 мільёна грамадзян, старэйшых за 65 гадоў. У іх ліку каля мільёна маладых пенсіянераў ва ўзросце ад 65 да 75 гадоў. Для іх важныя актыўнае, культурнае, грамадскае жыццё, вольны час, дадатковая адукацыя. Другая катэгорыя — грамадзяне пажананага ўзросту ад 75 гадоў.

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБИЦА

Палова жыхароў Германіі лічыць, што Шольц не падыходзіць для ролі канцлера

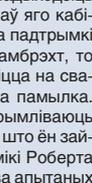
Каля 50 працэнтаў грамадзян ФРГ упэўненыя, што **Олаф Шольц** — не прыдатны на дадзенаму пасадку чалавек, адзначыла нямецкае выданне Welt са спасылкай на вынікі апытання інстытута Insa. Паводле яго даных, толькі 38 працэнтаў лічаць, што Шольц падыходзіць на згаданы пасадку. Рэйтынг шэрагу міністраў яго кабінета аказаліся яшчэ горшымі. Што датычыцца падтрымкі кіраўніка абароннага ведамства **Крысціна Ламбрэхт**, то толькі 18,1 працэнта лічаць, што яна знаходзіцца на сваім месцы, 63,1 працэнта упэўненыя, што гэта памылка. Міністра фінансаў **Крысціяна Лінднера** падтрымліваюць 33,6 працэнта апытаных, 50,3 працэнта лічаць, што ён займае сваю пасадку памылкова. Міністра эканомікі **Роберта Хабек** ўхваляюць 34,9 працэнта, амаль палова апытаных

лічыць яго няправільным выбарам. Міністра аховы здароўя **Карла Лаўтэрбах** падтрымліваюць 40,9 працэнта, а 47,2 працэнта упэўненыя, што ён не падыходзіць для сваёй пасады. Міністра замежных спраў **ФРГ Аналену Бербак** ўхваляюць 43,7 працэнта, 44,7 працэнта лічаць, што яна не павінна быць на гэтым месцы.

Французы гатовыя да радыкальных мер з-за непад'ёмных цэн на газ

Многія французы адмаўляюцца ад куплі блакітнага паліва па новых тарифах, паколькі не ў стане заплаціць за ацяпленне, паведаміла PIA «Навіны» са спасылкай на France TV. У сувязі з гэтым шэраг жыллёвых таварыстваў у Францыі ўжо ініцыяваў адключэнне жылых дамоў ад цэнтралізаванага ацяплення. У прыватнасці, уласнікі аднаго з таварыстваў у Ніцы звярнуліся да жыхароў з прапановай абмеркаваць пытанні ацяплення дома ў змовы перыяд з-за новых тарифаў на газ. Спачатку людзі спадзяваліся, што дзяржава акажа дапамогу пры аплаце за газ, аднак час ідзе, а рашэнняў па гэтым пытанні не прынята. Крайнія

ВОСЕНЬ ЖЫЦЦЯ
ПАВІННА БЫЦЬ ДЭПЛАЙ

Тут ужо на першы план выходзіць падтрымка блізкіх, догляд, пры неабходнасці — паслугі сацыяльных работнікаў і медыкаў.

— Арыентуючыся на гэты катэгорыі, палітыка актыўнага даўгаліцця выбудоўваецца па двух складніках. Першы — садзейнічанне актыўнаму і здароваму старэнню праз доступ да занятасці і актыўнага ўдзелу ў жыцці грамадства. Другі — забяспячэнне дастойнай старасці праз доступ да сацыяльных паслуг і падтрымка сямейнага догляду, — адзначыла суразмоўца.

Першы важны кірунак — стварэнне ўмоў для больш працяглага працоўнага жыцця. Нагадаем, што ў Беларусі завершана пенсійная рэформа, жанчыны выходзяць на заслужаны адпачынак у 58 гадоў, мужчыны — у 63. Гэта павялічыла не актыўнага працоўнага перыяду жыцця і магчымасць работнікаў даўжэй заставацца запатрабаванымі на працы, перанавучацца, працягваць кар'ерны рост, лічыць **Марына Арцёменка**.

Працаваць пасля дасягнення пенсійнага ўзросту ў нашай краіне застаецца каля 20% пенсіянераў. У працоўным заканадаўстве ўстаноўлены і спецыяльныя гарантыі, якія абараняюць работнікаў перадпенсійнага ўзросту ад страты работы. Калі тэрмін кантракта заканчваецца за два гады да выхаду на пенсію, то працоўныя адносіны падаўжаюцца да дасягнення пенсійнага ўзросту.

Для людзей, якія толькі выйшлі на пенсію, важнае развіццё адукацыйных навыкаў і магчымасць доступу да перанавучання. У прыватнасці, у краіне дзейнічаюць універсітэты залатога ці трыцяга ўзросту, у 2021 годзе быў адкрыты алайн-універсітэт, які прапануе больш за 20 курсаў. Яго перавага — магчымасць вучыцца дыстанцыйна з любога пункта краіны.

Важным для пажылых людзей з'яўляецца і асваенне навыкаў работы з камп'ютарам.

— Мы разумеем, што пажылыя крыху абмежаваны ў рабоце з ін-

тэрнатам, бо часта не валодаюць неабходнымі навыкамі. Але ўсё адмяляем, наколькі такое ўменне спрашчае жыццё: гэта і аплата паслуг ЖКГ, і магчымасць карыстацца інтэрнэт-банкамі, весці актыўнае жыццё ў сацыяльных сетках. Для гэтага ў цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва арганізавана навучанне камп'ютарнай адукацыі. Сёння ўжо дзейнічае больш за 200 такіх гуртоў. Плануем падрыхтаваць 125 трэнераў для навучання пажылых грамадзян і інвалідаў, якія абуваюць 345 асоб, — расказала намеснік міністра.

Яшчэ адзін кірунак для ўдзелу ў жыцці грамадства — стварэнне пляцовак, дзе пажылыя маюць магчымасць выказаць сваё меркаванне і паўдзельнічаць у рабоце рэгіёна. У розных пунктах краіны ўжо дзейнічае 140 саветаў пажылых грамадзян, якія аб'ядноўваюць больш за 1400 чалавек.

У тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання працуюць аддзяленні дзённага знаходжання для грамадзян пажылага ўзросту, дзе створаны розныя клубы па інтарэсах і гурткі. Сёння ў іх займаецца больш за 4 тысячы чалавек.

Для людзей сталага веку важнае пытанне забяспячэння дастойнай старасці. Гэта вырашаецца праз сістэму сацыяльнага абслугоўвання. У краіне працуюць 146 тэрытарыяльных цэнтраў сацыяльнага абслугоўвання і 83 дамы-інтэрнаты. У зоне асаблівай увагі — адзінокія грамадзяне, у якіх няма сваякоў і дзяцей. Іх у краіне 120 тысяч. Другая катэгорыя — адзінокія грамадзяне, у якіх ёсць дзеці, — такіх, між іншым, 700 тысяч.

ДОМ-ІНТЭРНAT —
КРАЙНЯЯ МЕРА

Сёння сістэма сацыяльнага абслугоўвання развіваецца па шляху ўкаранення такіх форм, якія з'яўляюцца альтэрнатывай для дамоў-інтэрнатаў.

— Мы разумеем, што дамы-інтэрнаты варты выкарыстоўваць як крайнюю меру, калі вычарпаны іншыя метады сацыяльнага абслугоўвання, — падкрэсліла **Марына Арцёменка**. — Бачым, што найбольшым попытам карыстаюцца паслугі, якія аказваюцца дома: дапамога сядзелкі ці сацыяльнага работніка. Іх атрымліваюць амаль 100 тысяч грамадзян. Акрамя таго, арганізуюцца догляд і інвалідаў першай групы з выплатай дапамогі і грамадзян, якія дасягнулі 80 гадоў. Сёння атрымальнікамі такой дапамогі выступаюць амаль 30 тысяч чалавек.

Укараняюцца ў сістэму сацыяльнага абслугоўвання і новыя паслугі. З мінулага года даступны дзённы догляд асоб з дэменцыяй, навучанне навыкам догляду членаў сям'і, гуртковая работа дома. Іх атрымліваюць амаль дзве тысячы чалавек.

Запатрабаваная і такая форма сацыяльнага абслугоўвання, як замяшчальная сям'я, калі пажылыя пражываюць у сям'і ці ў яго жыве той, хто даглядае, — па аналогіі з прыёмнай сям'ёй для дзяцей. У Беларусі каля 311 такіх замяшчальных сям'яў.

А такая сацыяльная тэхналогія, як сацыяльнае абслугоўванне на падставе дагавору рэнты, увогуле ўнікальна на тэрыторыі СНД. Мясцовы орган улады заключае дагавор з пажылым грамадзянінам, і яго жыллё перадаецца ва ўласнасць выканаўчага камітэта. Узмен па жылы чалавек атрымлівае догляд дома ці ў доме-інтэрнаце і рэнту. На сёння заключаны 31 такі дагавор.

Сёлета заканадаўства аб сацыяльным абслугоўванні пераглядаецца. Падрыхтаваны праект закона, які выкладае «Закон аб сацыяльным абслугоўванні» ў новай рэдакцыі. Маняцца яшчэ 14 іншых законаў, якія закранаюць пытанні сацыяльнага абслугоўвання. Асноўная мэта нававы — перафармаваць работу тэрытарыяльных цэнтраў і дамоў-інтэрнатаў, каб павялічыць даступнасць і якасць сацыяльных паслуг і забяспечыць сацыяльнае абслугоўванне ў звыклых для пажылага чалавека хатніх умовах і сямейным асяроддзі.

А таксама індывідуальны падыход да кожнага чалавека, хто мае патрэбу ў доглядзе, і фарміраванне індывідуальнага пакета паслуг. А значыць, будучы перагледжаны і крытэрыі патрэбы ў сацыяльных паслугах.

Алена КРАВЕЦ.

мерай у падобных умовах можа стаць адмова ад цэнтральнага ацяплення. На такім фоне ўсё больш французы задумваюцца аб набывцці электраабгравальнікаў.

На кожнага жыхара планеты прыпадае
па 2,5 мільёна мурашак

Нягледзячы на тое што слава навукоўцаў, якія прыводзяць самыя дзіўныя і бескарысныя даследаванні, па праве належыць брытанцам, гэтым разам вызначыліся немцы з **Вюрцбург**а. Група навукоўцаў універсітэта **Юліуса і Максимиліяна** на чале з **Патрыкам Шультэйсам** падлічыла колькасць... мурашак, якія пражываюць на Зямлі. Вынікі даследавання, дарчы, апублікаваў аўтарытэтный навуковы часопіс «Proceedings of the National Academy of Sciences», які спецыялізуецца на арыгінальных даследаваннях. Шультэйс з калегамі сцвярджае, што планету падзяляе з людзьмі каля 20 квадратнай мурашак — па 2,5 мільяна на кожнага жыхара Зямлі. Яны важаць больш за ўсіх жывёл і птушак, разам узятых. Сам аўтар даследавання назваў яго «наўяўным», заўважыла **лонданская Times**.

Без тэрміну даўнасці

53 ДЗІЦЯЦІ І ЮНАЯ ВЫХАВАЛЬНИЦА

На месцы расстрэлу Дамачаўскага дзіцячага дома адбыўся жалобны мітынг

Памяць пра гэтую трагедыю заўсёды жыла ў Дамачаве. Кожны год у дзень расстрэлу да помніка прыходзяць людзі, ускладаюць кветкі, смуткуюць. І каля манумента ў лесе, і каля стэлы смутку «Праэтст» пры трасе, заўсёды ляжаць цацкі — плюшавыя мядзведзі, пластмасавыя лялькі, керамічныя анёлкі, а яшчэ гараць лампадкі. Іх прыносяць у памяць пра нявінна забітых дзетак, малодшаму з якіх было ўсяго два гады. Іншыя ахвяры фашысцкага злачынства пражылі тры, чатыры, пяць гадоў.

Людзі прыйшлі і на гэты раз, каб згадаць, як 23 верасня 1942 года ў дзіцячы дом прыйшла машына, акупанты загадалі пагрузіць малых у кузаў, каб «ехаць у Брэст», з імі скокнула ў машыну і 20-гадовая выхавальніца Паліна Грахольская...

Дзіцячы дом у Дамачаве быў створаны польскімі ўладамі ў сярэдзіне 1920-х гадоў. Тут выхоўваліся сіроты: дзеці палкаў, беларусаў, рускіх, украінцаў, яўрэяў. Колькасць іх пастаянна мянялася, на пачатак вайны ў дзіцячым доме знаходзілася да сотні выхаванцаў розных узростаў: ад немаўляці да падлеткаў 12 гадоў. Большасць не мела ні бацькоў, ні родных. З пачатку ваенных дзеянняў сюды сталі паступаць асірацелыя дзеці вайскоўцаў, савецкіх, партыйных работнікаў. Юная Паліна Грахольская, ураджэнка Жытоміршчыны, была жонкай афіцэра Брэсцкага гарнізона. Сюды яна прывезла дзяцей брэсцкіх вайскоўцаў, якія ў першыя дні вайны сталі сіротамі, і сама стала працаваць.

... Іх тады не павезлі ў Брэст, яны засталіся каля вёскі Ляплёўка — 53 дзіцяці і Паліна. Дарэчы, на Нюрнбергскім працэсе фігураваў акт пра расстрэл дзяцей

Дамачаўскага дзіцячага дома. Дакумент у канцы 1944 года падпісалі жыхары Дамачава Лізавета Грачова, Антаніна Паўлюк, Анастасія Усва і іншыя сведкі. У ім гаворыцца: «23 верасня 1942 года каля сямі гадзін вечара ў двор дзіцячага дома прыбыла пяцітонная машына з шасцю ўзброенымі немцамі ў ваеннай форме. Старшы з групы немцаў Макс аб'явіў, што дзяцей павязуць у Брэст, і загадаў саджаць іх у кузаў машыны. У машыну было пасаджана 55 дзяцей і выхавальніца Грахольская. Шахметава Тося, дзевяці гадоў, злезла з машыны і збегла ў лес, а астатнія 54 дзіцяці і выхавальніца былі вывезены ў кірунку станцыі Дубіца, гэта за паўтара кіламетра ад вёскі Ляплёўка. На памежным агнявым пункце, які размешчаны на адлегласці 800 метраў ад ракі Заходні Буг, машына спынілася, дзеці былі распрануты, аб чым сведчыць наяўнасць дзіцячых бялізны ў машыне, якая вярнулася ў Дамачава. Дзеці і іх выхавальніца былі расстрэляны».

Пазней высветлілася, што Віцю Абрамаву, яшчэ аднаму выхаванцу, удалося выратавацца.

Тося Шахметава ў Дамачава не вярнулася, яна доўга блукала па лесе, выйшла каля польскай вёскі Славатчычы, там ёй дала прытулак мясцовая жанчына. Пазней дачку адшукаў бацька, палкоўнік Сцяпан Шахметаў. Потым Таісія Сцяпанайна не раз бывала на памятных мерапрыемствах у Дамачаве.

Першы помнік трагедыі адкрылі ў верасні 1952 года. На развілцы дарог Брэст — Ляплёўка — Дамачава паявіўся абеліск з зоркай. А праз сорок гадоў на гэтым месцы паставілі манумент смутку «Праэтст» скульптара Анатоля Салатыцкага — стэлу, да якой прымацаваны чатыры бронзавыя фігуры дзяцей з рукамі, узнятымі да нябёсаў. Нядаўна помнік істотна абнавілі.

На месцы ж расстрэлу доўга стаяў толькі вялікі драўляны крыж. А ў 2005 годзе на магіле пастаўлены памятник знак, на гранітнай пліце якога выбіты імёны дзяцей і іх выхавальніцы. Помнік, дарэчы, зроблены паводле эскіза на той час вучаніцы дзяцятага класа Дамачаўскай сярэдняй школы Людмілы Шынкарук.

У гэтыя дні Дамачава адзначае яшчэ адну жалобную дату —

80-годдзе з дня знішчэння мясцовага гета. За тры дні да расстрэлу дзіцячага дома акупанты забілі каля трох тысяч вязняў гета. На сайце Дамачаўскага сельсавета змешчаны дакумент ад 19 снежня 1945 года — сведчанні былога вязня І. М. Камянецкага, якому цудам удалося выратавацца. Мужчына раскаваў пра зверствы, якімі суправаджалі расстрэл ні ў чым не вінаватых

адзначыў: «Дамачава стаіць каля самай граніцы, таму продкі мясцовых жыхароў першымі адчувалі на сабе ўсе жахі вайны. Расстрэл выхаванцаў дзіцячага дома — адна з трагедый, якія напаткалі пасялэк у гады вайны. Другая трагедыя — гета. Усяго акупанты знішчылі больш за 3,5 тысячы вязняў гета ў Дамачаве».

Намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкама Геннадзь БАРЫСЮК

людзей. Стыне ў жылах кроў ад яго аповеду пра знаходжанне ў гета. Немцы выбіралі прыгажэйшых дзячат, гвалцілі іх. Потым няшчасныя хадзілі цяжарнымі, расстрэлялі іх разам з усімі 20 верасня. Помнік ахвярам гета таксама ёсць у Дамачаве.

Каля дамачаўскіх помнікаў аўтар гэтых радкоў даводзілася быць і з папярэднім старшынёй Дамачаўскага сельсавета Уладзімірам Хвацікам (цяпер кіраўніком райсавета) і з цяперашнім старшынёй Анатолем Струком. Падчас жалобнага мітыngu Анатоль Струк

заўважыў, што амаль у кожнага населенага пункта нашай краіны ёсць свая трагічная гісторыя: «80 гадоў таму на гэтым месцы адбылося страшнае злачынства, пра якое трэба памятаць заўсёды».

Пракурор Брэсцкай вобласці Віктар КЛІМА падкрэсліў, што ў генацыду няма тэрміну даўнасці. За спачын душ нявінных дзяцей каля іх магілы памаліўся святар. Потым у неба ўзляцелі белыя шары. Іх выпусцілі дзеці, якія прыйшлі на жалобнае мерапрыемства.

Святлана ЯСКЕВІЧ. Фота Валерыя КАРАЛЯ.

СТУДЭНЦКАЙ ТАЛАКОЙ

(Заканчанне. Пачатак на 1-й стар.)

Вынікі па моркве пакуль не паддзены — на гарызонце яшчэ 10 гектараў, а вось буракоў сабралі па 350 цэнтнераў з гектара.

З вытворчым кааператывам на працягу доўгіх гадоў супрацоўнічаюць пэўныя каледжы горада Віцебска — гаспадарка заклучае дагаворы, ва ўстановах фарміруюць студэнцкія атрады, і ўжо з верасня юнакі і дзяўчаты пазнаменна шчыруюць на палях. Сёлета «Альгоўскаму» дапамагаюць навучніцы пці каледжаў — звыш 250 чалавек.

Для моладзі сельгасработы — не толькі магчымасць працягнуць летнія канікулы, але і добра падзарабіць. Для стымуляцыі адказныя за свае групы падлічваюць колькасць сабраных вёдраў кожнага, гаспадарка падае спісы ў эканамічную службу. Вядро морквы каштуе прыкладна 35 капеек,

100 вядзёр — 35 рублёў. За дванаццаць дзён, а некаторыя каледжы працуюць цэлы месяц, пры высокай прадукцыйнасці працы (каля 50 вядзёр за п'яць гадзін) можна зарабіць звыш 200 рублёў.

Гаспадарка вырошчвае моркву галандскай селекцыі, гэтыя сарты характарызуюцца высокай усходжасцю, добрай ураджайнасцю, прывабным вонкавым выгляддам. Але галоўнымі складнікамі высокага танажу з'яўляюцца

захаванне тэхналогій сьнябы, падкормка мікраэлементамі і добрыя ўмовы надвор'я. Вытворчы кааператыв рэалізоўвае гародніну ў дзіцячыя садкі, школы, бальніцы, гандлёвыя сеткі не толькі раёна, але і горада. Восенню на тэрыторыі «Альгоўскага» працуюць фірменны магазін, які карыстаецца попытам у насельніцтва, у сезон гаспадарка гандлюе і на гарадскіх сельсагаспадарчых кірмашах.

Цяпер работа студэнтаў арганізавана ў дзве змены — тры групы працуюць з 8.30 да паловы другой гадзіны, дзве — з 13.30 да паловы сёмай вечара. Адначасова вядзецца ўборка на розных палях, але на кожным створаны неабходныя рабочыя ўмовы — месца для адпачынку і абеду пад навесам, аптэчкі, біятуалеты. Да рэжыму работы моладзь ужо прывыкла: запойнілі трактар — адпачываем. Хтосьці, вядома, стамляецца кожныя дваццаць хвілін, але некаторым — як іх называюць у гаспадаркам, «маладым перадавікам» — дастаткова перапынку на абед. Кожны сам для сябе абірае, як правесці час на полі: з карысцю, у кампаніі сяброў падзарабіць дадатка да стыпендыі або «адсідзець» вызначаныя п'яць гадзін.

Па словах агранома вытворчага кааператыва Вольгі Якаўлевай, некаторыя з навучэнцаў для гаспадаркі

ўжо як старыя сябры. Няшмат, усяго чалавек шэсць, якія не першы год з ахвотай прыязджаюць на дапамогу. Ёсць і тыя, хто ў гэтым сезоне зарэкамэндаваў сябе добра. Сярод іх — студэнт філіяла БДТУ «Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны каледж» Яна Палкова і Ягор Петрачэнка.

Яны разам вучацца на другім курсе каледжа па спецыяльнасці «Фатограф-кераміст». Абое — гарадскія, але прызнаюцца, што два тыдні (на моркве) — карысны вопыт. Юнакі і дзяўчаты не губляюць часу дарма: выцягнулі радок, абарвалі маркоўнік і ўжо спяшаюцца да трактара, на хаду паведамляюць адказнаму пра чарговыя вёдры ў асабістым заліку. У гэтым ёсць і пэўны спартыўны інтарэс.

«Мне ўсё падабаецца: добрыя ўмовы, свежае вятра, а галоўнае — сябры побач. Гэта яшчэ больш аб'ядноўвае аднагрупнікаў», —

дзельца ўражанямі Ягор.

У дуэта ёсць свае рэкорды на асенняй ніве: хलोпец за дзень набіраў 50 вядзёр, дзяўчына — 54. А ў некаторых калег лічба даходзіла і да 80. Яно таго варта: падыходзіць да справы з азартам і жаданнем перамагчы саміх сябе.

«Большасць нашых таварышаў прыехала сюды. Пачатку было цяжка: восень, халаднавата. Але нічога, усе ўцягнуліся. Наш другі тыдзень амаль падыходзіць да завяршэння, месцамі нялёгка, але цікавыя дні пакінулі прыемныя эмоцыі», — дзельца Яна.

На чарзе пасля рыжай насельніцы палёў у гаспадарку — капуста. Уборку гародніны «Альгоўскае» плануе завяршыць да пачатку лістапада, але, звязаныя на актыўны студэнцкі дэсант, падвесці вынікі работы атрымаецца хутчэй.

Аляксандра ГВОЗДЗЕВА, фота аўтара.

ВЯРНУЦЬ САЛДАТА СВАЯКАМ

Менавіта такая канчатковая мэта пошукавай работы

Унікальнае падраздзяленне Узброеных Сіл Беларусі — 52-я асобны спецыялізаваны пошукавы батальён — сёння ва ўсіх на слыху. Ваеннаслужачыя батальёна робяць надзвычайную і высакародную справу — знаходзяць абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны, якія да гэтага часу не мелі прыстойнага месца спачыну. А самае галоўнае — вяртаюць з небыцця імёны салдат і афіцэраў, пакрысе памянашчыцы вялізны спіс тых, хто дагэтуль лічыцца зніклым без вестак...

Служыць у батальёне — а значыць мець дачыненне да падвiгу і трагедыі беларускага народа (найперш у гады Вялікай Айчыннай вайны) — вельмі ганаровая місія. І гэта не толькі пра салдат і афіцэраў, непасрэдна задзейнічаных у палявых пошукавых работах. Гэтаму папярэднічае грунтоўнае архіўна-даследчая дзейнасць, звязаная з вывучэннем дакументаў і іншых інфармацыйных крыніц, выяўленне няўлічаных воінскіх пахаванняў і пахаванняў ахвяр вайны. І толькі на канчатковым этапе, калі раскопкі ўжо завершаны, пачынаецца самае цікавае і ў той жа час складанае — устаўнаўленне даных аб загінулых, знойдзеных падчас палявых работ, пошук сваякоў (у выпадку калі ўдасца высветліць імя).

Ва ўсім гэтым працэсе, які не спыняецца ні на адзін дзень, задзейнічаны шырокі спектр спецыялістаў, у тым ліку грамадзянскіх. Ужо складана ўявіць 52-і батальён без яго археолага — **Вадзіма ТАМІЛІНА**. За 20-гадовую працу ў падраздзяленні ён, гісторык па адукацыі, аб'ездзіў з раскопкамі ўсю Беларусь, пабачыў тое, аб чым нават гаварыць балюча — войны, якія прайшлі праз нашу пакутлівую зямлю, дагэтуль пакінулі пасля сябе крывавае след. Да якога старшчынага перыяду належача астанкі, ваеннаслужачыя гэта ці грамадзянскі чалавек — спадарожныя знаходкі, выяўленыя падчас раскопак, шмат аб чым расказваю спецыялісты.

А цяпер слова — яму. Так складалася, што наша размова адбылася акурат у дзень нараджэння археолага 52-га асобнага спецыялізаванага пошукавага батальёна — Вадзіма Таміліна на днях адзначыў 55-гадовы юбілей.

— **Вадзім Дзмітрыевіч, як вы трапілі ва ўнікальнае падраздзяленне Узброеных Сіл?**

— Дзякуючы часопісу «Армія». Прачытаў, што патрабуюцца грамадзянскія спецыялісты на пасадку археолага. Гэта мяне заўсёды цікавіла. Прайшоў на сумоўе — адмовілі: казалі, што кажацца на гэтую пасадку звольненага ў запас салдата. Я ж вайскоўцам не быў, хоць на гэта былі ўсе падставы: прадзед ваяваў у руска-японскую, дзед быў мараком Балтыйскага флоту, бацька — афіцэр-ракетчыкам. Я — першы, хто «запароў» афіцэрскую дынастыю. Тым не менш у арміі ўжо 20 гадоў — так, відаць, было наканавана лёсам. У батальён мяне ўзялі з другой спробы: не дачкавалі свайго спецыяліста.

— **Першыя пошукавыя работы, напэўна, помняцца дагэтуль?**

— Гэты быў Рагачоўскі раён, вёска Старое Сяло. Мы стаялі на палыне, унізе ішла лінія траншэй. Я пайшоў прагуляцца на лесе са шчупам. У першы ж дзень мне ўдалося знайсці астанкі савецкага салдата. Калі далажыў аб гэтым афіцэру, абвясцілася сценка раскопкі і з вышнімі больш метра да маіх ног прыляцела 120-міліметровая міна. На шчасце, яна была без узрывальніка. Аднак гэтыя мурашы, якія пайшлі па скуры, дагэтуль памятаю. У першы ж дзень работы

на мясцовасці я зразумеў: падчас раскопак трэба быць надзвычай уважлівым.

— **За 20 гадоў пошукавых работ дзе вы толькі не пабывалі...**

— Амаль ва ўсіх раёнах Беларусі. Нават у Польшчы. Працавалі там на падставе Пагаднення «Аб захаванні месцаў памяці і пахаванняў ахвяр вайны і рэпрэзіі» паміж урадамі Рэспублікі Беларусь і Польскай Рэспублікай, падпісанага ў студзені 1995 года. У мэтах рэалізацыі дакумента па прапанове польскага боку першыя палывыя пошукавыя работы праводзіліся сумесна з археолагамі Торунскага ўніверсітэта імя М. Каперніка ў Кобрынскім і Драгічынскім раёнах Беларусі. З выразак у газетах стала вядома аб пахаванні ў вёсцы Падзяменне польскіх паліцэйскіх і ваеннаслужачых, якія загінулі ў 1939 годзе ад рук мясцовых бандытаў. Інфармацыя пацвердзілася: быў эксгумаваны польскі генерал, таксама 58 польскіх ваеннаслужачых, паліцэйскіх і мясцовых жыхароў. На тэрыторыі Польшчы мы прымалі ўдзел у раскопках у вёсцы Рыбольшы, у раёне якой у 1941 годзе была ажыццэўлена пераправа савецкіх войск праз раку Нарэў. За тры павязкі былі падняты астанкі 31 ваеннаслужачага Чырвонай Арміі, знойдзены адзін медальён. Імя салдата ўстанавіць не ўдалося. Апошняя сумесная раскопка з палкамі былі ў 2017 годзе: мы шукалі польскіх пагранічнікаў, якія загінулі ў баі з нашымі войскамі ў 1939 годзе. Падчас устаўнаўлення пахавання прыходзіла бялая настаўніца і расказвала жудасныя рэчы, што гэтых палкаў ноччу забілі шыкамі, перарэзалі ім горла, раздзелі і расстралілі, абмарадзёрылі. Мы знайшлі астанкі пяці пагранічнікаў. Усе — у абутку, у форме, аб чым сведчыла размяшчэнне гузікаў. Усе былі падпірызаныя салдацкімі папругамі. У некалькіх чалавек нават захаваліся штык-нажы. Падсумкі з патронамі былі напалову пустымі, на якіх зроблена выснова, што пагранічнікі загінулі ў баі. Крывіжкі, чоткі, лустэрка — польскі археолаг нават спацеў гэтыя знаходкі фатаграфавача. Вось і вер пасля фатаграфавання тых падзей або тым, каму няхта аб гэтым расказаваў. Толькі археалогія можа быць дакладнай і праўдзівай.

— **Тым не менш у большасці выпадкаў аб пахаваных вайскоўцаў ці мірных грамадзян батальён даведаваецца менавіта ад мясцовых жыхароў...**

— Інфармацыйная плынь ідзе пастаянна. Людзі не маўчаць, і хочацца ім падзякаваць за гэта. Часам здараюцца цікавыя рэчы. Напрыклад, прауючы ў Дзятлаўскім раёне, мы шукалі астанкі чырвонаармейцаў, а знайшлі загінулых немцаў. Гэтага не вядалі нават мясцовыя жыхары, якія на працягу многіх гадоў былі ўпэўнены ў тым, што даглядаюць магілу савецкіх салдат. А быў выпадак, калі жанчына расказвала, як яна ў 1941 годзе пахавала чатырох савецкіх байцоў, і нават паказала месца. Сапраўды, астанкі знайшлі. Толькі належалі яны вайскоўцам Рускэй

імператарскай арміі — аб гэтым сведчылі спражкі, кукарды, гузікі, боты. Атрымліваецца, што зноў усе кропкі над «і» паставіла археалогія.

— **Пошукавы батальён быў сфарміраваны ў 1995 годзе — на падставе Указа Прэзідэнта ад 30 лістапада 1994 года «Аб паліцэйскіх работах па ўвекавечанні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны ў Рэспубліцы Беларусь». Атрымліваецца, толькі праз паўстагоддзя пасля вызвалення задумаліся над пошукам і ўвекавечаннем памяці тых, хто загінуў у апошніх войнах, якія адбыліся на нашай зямлі...**

— Савецкая ўлада ніколі не забывалася аб гэтым, аб чым сведчыць вялікая колькасць дакументаў, якія рэгламентуюць работу па прыборцы такіх месцаў, пахаванні і перапахаванні астанкаў, устаўнаў-

— **Рэзанансная крымінальная справа вядзецца ўжо другі год. Што асабіста вас уразіла падчас працы ў межах расследавання?**

— Пахаванне ва Уроччы. Дзякуючы Генпракуратуры, устаўноўлена яшчэ адно масавае месца забойства мірных грамадзян. Пакуль адпрацавалі дзве ямы. Першая была напоўнена савецкімі ваеннапалоннымі, што пацвярджаюць знаходкі: фрагменты абмундзіравання, падшвы абутку 1941 года, процівагаз — у ім была збіта крышка і прымацаваны ручкі. Гэта сведчыць аб тым, што яго ўладальнік у палон трапіў не з кацялкам і лыжкай, а з процівагазам і хутчэй за ўсё, са зброяй. Для таго каб не памерці з голаду, ён выкарыстоўваў гэты процівагаз як кацялок. Быў знойдзены і перапахаванні астанкаў, устаўнаў-

захацеў захаваць імя, то зробіць гэта любым спосабам. Падчас раскопак на тэрыторыі лагера ваеннапалонных мы знайшлі медальён з кніжным лісцікам, на якім былі напісаны імя і адрас. Калі ж салдат абьякава да свайго далейшага лёсу, ён робіць са свайго медальёна мунштук для курэння — менавіта такі мы выявілі на месцы былога лагера для ваеннапалонных у Масюкоўшчыне. Незапоўнены медальёнаў мала. На першы погляд, яны чыстыя, аднак сучасныя сродкі сканіравання дазваляюць нам сцвярджаць, што гэта не так. Чарнілы вымыліся, і быў час, калі пошукавікі думалі, што такія ўклады былі проста незапоўненыя. Абгрунтоўвалася гэта тым, што салдат так рабіў наймушна, бо верыў у забабоны, што калі нешта там напіша, то абвясціцца загіне. Гэта міф! Сучасныя тэхналогіі гэта пацвярджаюць. Такім чынам, сёння вяртаюцца імёны ўладальнікаў медальёнаў, якія былі знойдзены яшчэ ў 1970 — 1980-я гады. Канчатковая мэта пошукавай работы — вярнуць салдата або яго месца пахавання сваякам. Без гэтага пошукавая работа не скончана.

— **Дзякуючы ўсё тым жа сучасным тэхналогіям, гэта проста?**

— Вельмі цяжка. У некаторых выпадках шанца адрозу. Часам пошукі вядуцца гадамі.

— **Як сваякі ўспрымаюць навіну аб знойдзеным родным чалавеку, які доўгі час лічыўся зніклым без вестак?**

— Для іх гэта становіцца падзеяй. Некаторыя кажуць, навошта гэта трэба, пакіньце, маўляў, гэтыя людзей у спакоі. За такімі гучнымі словамі хаваецца ўласнае нежаданне і нецікаваць да лёсу свайго продкаў. Такіх, на шчасце, мала. Большасць людзей шукае сваіх продкаў, якія не вярнуліся з Вялікай Айчыннай вайны, а таму вельмі эмацыянальна ўспрымае «сустрэчу» з імі праз гады. Помню, на перапахаванне ў Гродна прыехала праўнучка салдата, імя якога мы ўстанавілі. Жанчына падыхла да кожнага вайскоўца, які ўдзельнічаў у пошукавых работах, і выказала словы ўдзячнасці, пры гэтым кожнага з іх абняла.

— **Ці шмат яшчэ знойдзеных салдат захоўвае наша зямля?**

— Гэта падлічыць немагчыма. Некаторыя кажуць, што сідзе пакаленне відвакоўцаў, і ў нас не будзе работы. Будзе! Да гэтага часу людзі паказваюць месцы пахавання 1812 года. Здавалася б, больш як 200 гадоў прайшло... Людзі расказваюць адзін аднаму, берагуць гэтую памяць. Не старуюць і архівы.

— **А як пошукавікі, якія не толькі з падручнікаў ведаюць, што перажыў беларускі народ падчас апошняй вайны, ставяцца да перапісання гісторыі?**

— Ці шмат вялікі спецыялістаў у матэматыцы ці фізіцы? У гісторыі ж чамусьці «знаўцаў» халае, кожны з якіх выказвае сваё бачанне адных і тых жа падзей. Адным словам, любы балюча, што хоча. Чаму ў матэматыцы не лезуць? Законы. Мы ж змагаемся праўдай, архівамі, выхаваннем. Самае галоўнае — не маўчаць. Нават калі гэтая праўда часам горкая. Лепш мы раскажам аб ёй, чым нам — аб тым, чаго не было.

Вераніка КАНЮТА.
Фота з архіва героя публікацыі.

ленні імён невядомых салдат — гэта абавязкі былі ўскладзены на мясцовыя органы ўлады, ваенныя камісарыяты. Аднак маштабную пошукавую работу не праводзілі. Сродкі і людзі былі патрэбны найперш на тое, каб аднавіць краіну. Пры гэтым важна заўважыць, што людзі, якія прайшлі вайну, не былі такімі сентыментальнымі як цяпер. Яны гэта ўсё бачылі. Галоўным было — адражэнне эканомікі і сацыяльнай інфраструктуры краіны. Усе памятаюць і няпростую сітуацыю, якая склалася пасля развалу Савецкага Саюза. Эканамічная, палітычная, сацыяльная сферы — усюды поўны крах. А вось пытанне аб увекавечанні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны было паднята ў першы ж год прыходу да ўлады Аляксандра Лукашэнкі. Паставіцца з усёй увагай да памяці аб загінулых, да гісторыі свайго краіны, калі клопаты і так халае, — дарагога варта. Ёсць у гэтым нешта сімвалічнае. Дарчы, менавіта на нашым прыкладзе, але толькі ў 2007 годзе, быў сфарміраваны 90-ы асобны спецыяльны пошукавы батальён Расійскай Федэрацыі.

— **Дабавілася працы ў нашых пошукавікоў і ў сувязі з заведзенай Генеральнай пракуратурай крымінальнай справай аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны і ў пасляваенны перыяд...**

— Мы і дагэтуль сутыкаліся з генацыдамі у дачыненні да беларускага народа. Уззяць хоць бы вышэй узгаданую вёску Падзямне. Працавалі і ў Нясвіжы, дзе ў гады Вялікай Айчыннай вайны адбыўся масавы расстрэл мясцовых жыхароў. Астанкі мірнага насельніцтва былі выяўлены і падчас будаўніцтва прыбужскага квартала ў Брэсце. Гэта для нас не новае. Цяпер па гэтай тэме працуем сумесна з Генеральнай пракуратурай.

— **Знайсці медальён сярод астанкаў — рэдкая ўдача?**

— Знайсці мы знойдзем, а вось як аднесся салдат да свайго лёсу — гэта ўжо іншае пытанне. Калі

Выпрабавана на сабе. Жаночы погляд

ТЭСТ-ДРАЙВ ВАЕННЫХ АЎТА

Карэспандэнт правярыла, хто больш магутны — УАЗ ці «Джылі»?

«Козлік», «буханка» — легендарныя машыны, аб якіх ведаюць нават дзеці. Чаму 60 гадоў вайскоўцы аддаюць гэтай марцы, ці сапраўды ім падладныя палігонныя дарогі і якія яшчэ аўтамабілі стаяць у вайсковым страі, мы даведзілі падчас тэст-драйва.

Адзіная аўтамабільная брыгада Узброеных Сіл Беларусі дысплаціруецца ў Жодзіне. На ўзбраенні вайсковай часці — дзясцяткі машын розных марак: УАЗ, МАЗ, КАМАЗ, УРАЛ. Тэхніка прызначаная не толькі для перавозкі асабовага складу, але нават для будаўнічых прац.

Мы прыехалі ў вайсковую часць з раніцы. На небе — ні аблаччынкі. Але ўжо праз гадзіну неба зацягваюць хмары і... дождж залівае дарогу. Але нам гэта на руку — ну які тэст-драйв па сухой трасе?! Мой стаж ваджэння — 12 гадоў. Я выдатна адчуваю сябе за рулём любога легкавага аўтамабіля і адношу сябе да тых жанчын, пра якіх мужчыны не кажуць дрэнна на дарогах, а, наадварот, кідаюць захопленыя погляды (хоць ускака бывала). За час службы ва Узброеных Сілах (а гэта без малага 13 гадоў) я паспела ўтаймаваць мноства баявой тэхнікі. Калясіла і на велікагрузах, пыхцела за рычагамі гусенічных машын, а вось з ваеннымі легкавакамі даводзілася пазнаёміцца толькі ў якасці пасажыра.

Памятаю, як у дзяцінстве бацька, камандзір чыгуначнай брыгады, забіраў мяне са школы на УАЗіку. Гэты гук і пах захаваўся ў памяці да цяперашняга часу. Тады я і ўявіць не магла, што калі-небудзь буду рассякаць па палігонах за рулём легендарнага УАЗа. І не толькі! У мяне на тэст-драйве адрозныя машыны: УАЗ 469 і яго мадэрнізаваная версія — 3151, знакамітая «буханка» (аб

УАЗ 2206). Не абмінем і сучасныя аўтапаркі: УАЗ «Патрыёт» і «Джылі Атлас».

ПЕРШАКЛАСНЫ САЛДАТ

Такім чынам, першая машына — УАЗ-469. Аўтамабіль пачалі распрацоўваць у 1950-м і выраблялі да 1985-га. Аднак першы гатовы ўзор сышоў з канвеера толькі ў 1972-м. УАЗ праедзе ўсюды. І ў брод, і ў бруд — яму нічога не страшна. Язда на ім — асабліва рамантыка. Пах бензіну, трасяніна, гуд рухавіка — усё гэта трэба любіць. Многія задаюцца пытаннем: «Калі ж УАЗ спішуць з вытворчасці?» Ніколі! На гэтую машыну заўжды будзе пакупнік. Гэта як армія, так паліяўнічыя і рыбаловы. А для народа машына — тое, што доктар прапісаў! Вядома, на гэтым аўто не едуць адпачываць на мора. На ім выконваюць баявыя задачы. Брава, УАЗ! Ты першакласны салдат!

ТАНК НА КОЛАХ

У 1985 году УАЗ-469 мадэрнізавалі. Новая мадэль атрымала імя УАЗ-3151. Змяненні закранулі большасць вузлоў і аграгатаў. Асвятляльныя прыборы палепшыліся і дапоўніліся. Электрычным стаў прывад бмывальніка лававога шкла. Акрамя гэтага, у аўто з'явіліся дзве падвесныя педалі счэплення і тормаза, тормаза з двухконтурным прывадам, бяспечная рулявая калонка. Магутнасць рухавіка склала 80 конскіх сіл, што павялічыла максімальную хуткасць да 120 кіламетраў у гадзіну.

Розніца адчуваецца за рулём. У палепшанай версіі ехаць больш камфортна. Машына лёгкая, хуткая, праходная і едзе яна лёгка. Падчас руху не адчуваеш ні ям, ні калдобін. Лужына? Проста! Многія задаюцца пытаннем: чаму УАЗ амаль не змяняецца? У гэтым няма неабходнасці. Яго галоўная задача — прастата,

каб кожны вайсковец мог у любым кутку палігона або дзе ён ні знаходзіўся, хутка яе адрамантаваць. Другая задача — праходнасць. Гэта танк. Маленькі танк на колах. Абраванне сядзенняў або круіз-кантроль у гэтым аўтамабілі відэавочна не патрэбны. УАЗ-3151 вельмі ўмяшчальны: ззаду можна пасадзіць пяць чалавек, адзін — уперадзе. А калі скласці сядзенні, то атрымаецца маленькі грузавік. Дарэчы, гэтая машына можа перавозіць да сямісот кілаграмаў, пры гэтым цягнуць за сабой прычэп з такой жа вагой.

ВАЙСКОВАЯ МАРШРУТКА

Многія кажуць, што УАЗ-2206 не машына, а звер. Яна можа праехаць па любой мясцовасці. Гэты ўдалася правярыць. Аднак найперш — перадгісторыя. У пачатку 1950-х пачаў распаўсюджвацца сіндром «ядзернай вайны». Усім здавалася, што сутыкненне ЗША і СССР непазбежна. Палітычныя кіраўнікі і простыя абывацелі пачалі рыхтавацца да горшага развіцця падзей. Так, на Ульянаўскай аўтамабільнай завод, што ў той час вырабляў знакамкі ГАЗ-69, наступіла заяўка ад Міністэрства абароны СССР аб стварэнні простага аўтамабіля, які здольны вывозіць параненых і забітых з кропак радыяцыйнага паражэння. Галоўнымі патрабаваннямі да аўтамабіля былі праходнасць і прастата ў абслугоўванні. Так была створана знакамітая «буханка».

Першае, што мяне збянтэжыла, калі я села за руль, — адсутнасць у аўтамабіля капота. Затое ззаду — месца колькі хочаш! Адчуваеш сябе кіруючым маршруткі. Толькі вайсковай. Салон «буханкі» змяшчае ад 8 да 11 пасажыраў. Пасадка аўтамабіля дазваляе яму з лёгкасцю пераадолець глыбокую каляіну, броды да паўметра і захоўвае плаўнасць ходу, нават на вельмі пабітай дарозе.

З ПОЎНЫМ КАМФОРТАМ

Я за рулём УАЗ «Патрыёт». Новыя, свежыя. Салон прасторны, а пасадка высокая. Мадэль 2021 года выпуску. Яна толькі шыла з канвеера і ўжо стала ў строй Узброеных Сіл Беларусі. Яе вайсковыя задачы — перавозка асабовага складу. «Патрыёты» пачалі паступаць у войскі з 2000-х гадоў і зарэкамендавалі сабе вельмі добра. Машына праходная, лёгкая. Параўноўваю са старэйшымі братамі яе складаю: гэтае аўто ўжо з поўным камфортам. Пра яго магчымасці можна казаць доўга, але найбольш красамоўны той факт, што ў 2014 годзе на «Патрыёце» экспедыцыя даехала да Паўночнага Ледавітага акіяна і пераадолела 21 тысяч кіламетраў. Ехалі па замёрзлых лядах Якуціі і нават па моры Лапцэвых.

ЛЁГКАЯ І МЯККАЯ

«Джылі» — брэнд айчыннага аўтапрама. Меркаванні аб тэхнічных характарыстыках і рэальных магчымасцях гэтай маркі падзяліліся. Ацаніць усё плюсы за адзін заезд у мяне не атрымалася. Адзінае, што ўдалося пратэставаць, — гэта праходнасць. З гэтым у «Джылі» усё ў парадку. Правярылі мы яе на гразевым бродзе: нягледзячы на вельмі дрэнную дарогу, ідзе лёгка. Плюс — мяккая падвеска, добрае рулявое кіраванне.

Аўтамабілі пачалі паступаць ва Узброенныя Сілы каля 10 гадоў таму, калі з'явіліся першыя ўзоры. Іх задача, як і ў «Патрыётаў» — перавозка асабовага складу. Па цягавістасці машына, вядома, саступае аўтамабільнаму спецназу кшталту УАЗаў, але таксама доволі камфортна адчувае сябе на палігонах.

Ганна ЧЫЖ-ЛІТАШ.

Векапомнае

САЛДАЦКАЯ ПЛОТКА

Мы, вясковыя дзеці і падлеткі, пры страшнай фашысцкай акупацыі разам з дарослымі прайшлі праз усё тое жорсткае і незабыўнае, што выпала на долю мірнага насельніцтва Беларусі. Жылі ў пастаянным страху, галадалі і мерзлі, хаваліся ў лясках і балотах у час карных аперацый. Немцы білі па нас не толькі з вінтовак і аўтаматаў, а нават з кулямэтаў, мінамётаў, салмаэтаў. Тае перажылі і мае родныя Пешкі.

Дамоў вярталіся не ўсе

У маіх равеснікаў, як і многіх тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак у ўсёй Беларусі, быў яшчэ адзін, невыносны боль, яшчэ адно гора, ад чаго яны марнелі і сохлі, і нішто на свеце іх не радавала. Гэта калі пасля нашай Вялікай Перамогі не вярталіся дамоў іх бацькі... Нашаму сябру Пецьку ўсе мы вельмі зайдросцілі. У яго была пілотка. Сапраўдная, такія насілі чырвонаармейцы, з агністай зорчаквай, акуртаня, амаль новай. Яе прынёс з вайны Пецькаў бацька — дзядзька Васіль. Праўда, дамоў ён вярнуўся пакалечаны, амаль не выходзіў з цясняй зямлянкі, дзе жыла ўся іх сям'я, але пра свае раны гаварыць не любіў.

У нашых Пешках, як і ў іншых паселішчах Бярозаўскага раёна, як і ва ўсёй Заходняй Беларусі з пачаткам вайны не паспелі прывесці мабілізацыю. Вельмі ўжо моцны ўдар вераломна абрынуў на прагранічныя расны гітлераўска Германія. 26 чэрвеня немцы з'явіліся ў нашы вёскі і ў суседніх. Справа ў тым, што гэтыя паселішчы знаходзіліся ў лясной і балоцістай мясцовасці, яны не мелі ніякага стра-

тэгічнага значэння для немцаў, вось тыя асабліва і не спяшаліся іх займаць. Падчас акупацыі многія пешкаўскія мужыкі і крэкія хлопцы пайшлі ў партызаны, змагаліся з акупантамі да самага вызвалення Бярозаўскага краю ў ліпені 1944 года. І як толькі прыйшлі нашы, была пешкаўскія партызаны сталі франтавікамі. Сярод іх і бацька нашага сябра Пецькі.

У той дзень, як дзядзька Васіль заўчасна вярнуўся з вайны, мы, вясковыя хлопчучкі, прыбеглі да іх у зямлянку. Вельмі карцела хутчэй убачыць, які ў нашага сябра бацька — чырвонаармеец. Мы засталі самае цікавае. Дзядзька распакоўваў свой салдацкі мяшок, даставаў тое-сёе. Кожнаму з нас даў па кавалачку цукру.

— А гэта, сыночак, табе, — сказаў. — Зусім новая чырвонаармейская пілотка. Давай прымем.

Дзядзька акуртаня надзеў пілотку Пецьку на галаву. — Яркаў падышла! — задаволена усклікнуў дзядзька. — Ну, Пецька, ты зараз крыху падобны на чырвонаармейца. Насі пілотку на здароўе, калі вырасцеш — пойдзеш у армію, даслужыш той час, які не даслужыў я.

Нам стала вельмі шкада параненага дзядзьку Васіля, і мы паспешалі перавесці гутарку на іншую тэму.

Мы гулялі ў вайну

Так атрымалася, што ў двух Пецькавых сяброў бацькоў на фронт не ўзялі. Вельмі хворыя былі гэтыя мужыкі, падарвалі сваё здароўе на цяжкай паднявольнай працы пры панскай Польшчы. Куды ім ваяваць пры такім здароўі? На фронце даўно быў бацька нашага сябра Санькі — дзядзька Мікалай.

Яго вельмі чакала ўся сям'я: цётка Вера, Санька, дзве маленькія дачушкі.

Чакалі і мы, вясковыя падлеткі. Спадзяваліся, што прывязе сваім дзедам нейкія гасцінцы, і нас, канечна, пачастуе. Але самае цікавае — дзядзька Мікалай будзе пра вайну расказаваць, як біў немцаў. У тым, што ён вельмі смелы салдат, не сумняваліся. Дзядзька Мікалай прыслаў з фронту дамоў фотакартку, дзе стаіць са сваімі баявымі таварышамі. На грудзях у дзядзькі — ажно тры медалі, у лісце сваім напісаў, за што атрымаў гэтыя ўзнагароды. Надта захацелася нам, каб дзядзька Мікалай хутчэй вярнуўся дамоў — такі адважны чырвонаармеец з нашых Пешак. Ганарыцца будзем, што тут скажаць...

А пакуль мы гулялі ў сваю вайну...

Што прынёс пашталён?

Аднойчы мы убачылі, што да Санькавай зямлянкі павярнуў пашталён.

— Сань, відаць, твай бацька хутка з вайны прыйдзе! — весела крыхнуў Колька. — Пашталён пісьмо ад яго прынёс.

Мы ўсе дружна кніліся да Санькавай зямлянкі. Але калі прыбеглі і адчынілі дзверы, спалохана галасіла, дзве яго сястрычкі таксама заходзіліся ў плачы. На лаўцы ляжала нейкая паперка. Мы схопілі яе, думалі, што гэта пісьмо ад Санькавага бацькі. І адрозу зразумелі: гэта не пісьмо, бо Санькаў бацька пісаў на паперы алоўкам, а тут было надрукавана. Санька таксама заплакаў. Мы хацелі яго хоць крыху сушыць, але суседка, якая была ў зямлянцы, сказала:

Міхаіл ШЫМАНСКИ — вядомы публіцыст і пісьменнік.

Міхаіл Мікалаевіч прысвяціў журналістыцы больш як 70 гадоў. Працяглы перыяд працаваў і ў «Звяздзе».

З-пад пяра заслужанага работніка культуры БССР, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта дзеечам культуры і мастацтва выйшла каля 30 кніг.

— Ідзіце, хлопчыкі, адсюль, ідзіце. Не трэба вам чучы гэты плач, вы яшчэ зусім малыя. Забуйляйцеся на вуліцы...

У той жа дзень мы даведзіліся, што Санькаў бацька знік без вестак. Пешкаўцы цяжка ўздыхалі і вельмі шкадавалі ўсю Санькаву сям'ю. Мы не разумелі, што азначала «знік без вестак», але адчувалі: гэта зусім дрэнна. Дзядзька Мікалай можа і не вярнуцца дамоў з вайны...

На другі дзень Санька не прыйшоў да нас. І нам зусім не хацелася гуляць у вайну. Мы пайшлі да Санькі. Нашага сябра мы убачылі каля зямлянкі, ён няньчыў сястрычку. Мы спыталіся, чым можам дапамагчы. Папрасіў прынесці са студні вядро вады, што без затрымкі і зрабілі.

— Сань, можа, пойдзем разам з намі, табе лягчэй будзе, — нясмела прапанавалі.

— Не хачу. З сястрычкы трэба быць.

— Дык і сястрычку бяры з сабой.

— Нельга. Яна гладная і з раніцы плача. Можна ўпасці на вуліцы, што тады... Не магу я пакінуць адну.

— Мо хай сястрычка з мамай падыдзе.

— Мамаці дрэнна, яна ляжыць у стогне. Ад яе не адыходзіць суседка цётка Марыя. — Санька усклікнуў і працёр худзенькім кулачком свае вочы. Сустрычка глянула на яго і зноў заплакала.

Мы стаялі разгубленыя і не ведалі, што рабіць, чым падтрымаць нашага сябра ў такі цяжкі момант.

Хутка зноў сабраліся разам, бо ў Колькі нарадзілася такая выдатная ідэя, што мы падтрымалі яе аднадушна. І каторы раз пераканаліся: нездарма Колька часта бывае нашым камандзірам, такі высокі давер заслугуе за поўным правае.

І вось мы зноў каля Санькавай зямлянкі, дзе ён няньчыць сястрычку.

— Сань, хочаш я аддам табе чырвонаармейскую пілотку, — гаворыць Колька. — Я нашу яе ўжо доўга, панасі і ты, аж пакуль твай бацька з вайны не вернецца.

У Санькі загараюцца вочы, ён здзіўлена глядзіць на Кольку і ніяк не рэагуе на такую нечаканую прапанову.

— Ага, бяры, Сань, пілотку, — дружна падтрымліваем Кольку.

— Наш тата, мусіць, ніколі не прыйдзе дамоў, — ледзь не плачучы адказвае Санька.

— Чаму? — расуцца кажам мы ўсе. — Ён жа... Ён не забыты, а знік без вестак. Пэўна, жывы, толькі яго камандзір не ведае, дзе ён цяпер, можа, ад ран лечыцца.

— Бяры, Сань, — аддае хлопчыку сваю пілотку Колька. — Не хочаш назусім, дык аддасі мне, як толькі твай бацька прыйдзе дамоў — і пачынаць: прынясе табе чырвонаармейскую пілотку.

— Ну, калі так, дык можна, — згаджаецца Санька і беражна бяры ў Колькі пілотку.

Мы вельмі ўзрадаваліся, што ў Санькі хоць крыху палепшыўся настрой. Перастала плакаць і яго замурзана сястрычка. Яго бацька, на жаль, так і не вярнуўся з вайны...

Міхаіл ШЫМАНСКИ.

Віктар ЗВЕРТОЎСКИ:

«НА КОЖНАЕ ДРЭВА ФОТАПАСТКУ НЕ ПАВЕСІШ»

Лясістасць нашай краіны складае 40,1 працэнта. Гэта значыць, што побач з кожнай вёскай ці дачным пасёлкам ёсць лес. А вось як карыстацца гэтым прыродным набыткам, прытрымліваючыся заканадаўства, ведаюць не ўсе. Мы сабралі пытанні найбольш чытачоў і папрасілі адказаць на іх Віктара ЗВЕРТОЎСКАГА, намесніка начальніка ўпраўлення лясной гаспадаркі Міністэрства лясной гаспадаркі.

— У перыяд павышанай пажарабязьспекі забарона на наведванне лясоў распаўсюджваецца на ўсе дарогі, акрамя агульнага карыстання. Ці значыць гэта, што да свайго лецішча, вёскі нельга ісці па лясной сцяжыні і збіраць ягады з захаваннем мер бяспекі?

— Тут варта размежаваць паняцці «абмежаванне» і «забарона на наведванне лясоў». Раённы аб'ект уводзіць мер абмежавальнага характару прымаючы райвыканкамы, зыходзячы з даных Белгідрамета, на падставе хадзіцтваў лясгаі, РАНС, органаў рэспубліканскага кіравання.

«Хочацца звярнуцца і да насельніцтва: давайце быць гаспадарамі ў сваім доме пад назвай Беларусь. Тое ж смецце ў лесе не з'яўляецца само па сабе — яго пакідае не хто іншы, як сам чалавек».

Калі клас пажарнай небяспекі 3-і — уводзяцца абмежаванні на наведванне лясоў, 4-ы або 5-ы — забарона на наведванне лясоў. Пры гэтым абмежаванні ў кожным канкрэтным выпадку могуць быць розныя — прапісваюцца ў рашэннях райвыканкамаў.

У перыяд забароны на наведванне лясоў нельга збіраць ягады і грыбы і проста знаходзіцца ў лесе. Выключэнні могуць быць, калі да таго ці іншага населенага пункта нельга дабрацца інакш чым праз лес. У такім выпадку райвыканкам выдаюць асобныя тэрыторыі.

Даведацца пра дзейныя абмежаванні можна на гэтай старонцы сайта Міністэрства лясной гаспадаркі, дзе размешчана спецыяльная інтэрактыўная карта забарон і абмежаванняў на наведванне лясоў у раёнах нашай краіны.

— За якімі дарогамі сочаць леснікі, дарожныя службы. А калі пасля буралому лясная сцежка аказалася завалена дрэвамі, ці можа самі дачнікі распіляць іх, каб расчысціць сцяжынку?

— Калі чалавек хоча дапамагчы ў наведванні парадку, прыбраць, дапусцім, дрэва, якое ляжыць уздоўж сцяжыні, неабходна звярнуцца ў найбліжэйшае лясніцтва (лясгас) з адпаведнай просьбай. Праводзіць высечкі ў лесе без дазволу нельга. Усё павінна быць законна!

— Ад дачнага ўчастку да лесу — некалькі метраў, цень ад вялікага дрэва падае на агарод. Ці

можна ад яго пазбавіцца нейкім законным чынам альбо хоць бы самастойна падразаць галінкі?

— Калі дрэва з'яўляецца здаровым, то выдаліць яго нельга. Згодна з арт. 79 Ляснога кодэкса, грамадзянін можа падразаць галінкі дрэва пры ўмове, што гэта расліна запраектавана лесаўпарадкавальным праектам для ссякання лесу, але не больш чым за два гады да гэтага. Падразаць можна адну траціну крона дрэва. Гэта значыць, без кансультацыі кваліфікаваных спецыялістаў у такім пытанні ўсё роўна не абыйсцяся.

Калі дрэвы каля ўчастку знаходзяцца ў пашкоджаным стане, аслаблены хваробамі і шкоднікамі, пагражаюць падзеннем, самому дачніку або старшыні праўлення СТ неабходна ў пісьмовым выглядзе звярнуцца ў лясгас з просьбай высечкі небяспечных дрэў.

— Віктар Мікалаевіч, усе разумеюць, што ў лесе нельга выкідаць бытавое смецце. А ці можна вынесці ў лес адходы расліннага паходжання (траву, яльвікі)?

— Гэта пытанне рэгулюецца Законам Рэспублікі Беларусь ад 20 ліпеня 2007 г. № 271-З «Аб абыходжанні з адходамі». Там няма абмежаванняў, звязаных з травой ці яльвікамі. Але з іншага боку: а навошта іх выкідаць у лес?

— З боку трасы ў лес выкідаюць то офісную мэблю, то будзённае смецце, пакідаюць грыбы смецця пасля пікнікоў. Аднак леснікі мяркуюць, што гэта «дачнікі смецця». Хто павінен прыбраць у лесе «безгаспадарнае смецце»? Ці эфектыўныя фотапасткі для ідэнтыфікацыі асоб, якія вывозяць смецце ў лес?

— Зноў жа вернемся да згаданага Закона «Аб абыходжанні з адходамі». У ім дакладна прапісана: калі карыстальнік зямельнага ўчастка знайшоў адходы, то абавязаны на працягу пяці календарных дзён у пісьмовай форме паведаміць аб гэтым у мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы. У адваротным выпадку карыстальнікі зямельных участкаў прызнаюцца ўласнікамі гэтых адходаў і павінны самі прывесці ў парадок тэрыторыю. Прасечкі кажучы, калі няма доказаў, што лес засмечваюць дачнікі, вінаваціць іх у гэтым некарэктна.

«На думку навукоўцаў, найбольш каштоўнай мёртвай драўнінай лічацца буйныя рэшткі — засохлыя і паваленыя дрэвы дыяметрам больш за 8 см».

Сродкі фота- і відэафіксацыі сапраўды эфектыўныя: дзякуючы ім мы штогод выяўляем і прыцягваем да адказнасці сотні нядабайных грамадзян. Але трэба быць рэалістамі: на кожнае дрэва фотапастку не павесіш.

Таму робім упор на тлумачальную работу з насельніцтвам: правялі абохды падворкаў, сустрэчы ў працоўных калектывах.

— Ёсць вельмі дагледжаныя лясы, як паркі. А ёсць такія, у якіх галамі ляжыць выкарчаваныя і зламаныя бурой дрэвы. Кажуць, зараз новая тэхналогія — чакаць, калі гэтыя дрэвы згніюць, —

маўляў, такая падкормка для лесу. Ці так гэта?

— У сваім пытанні вы правільна параўналі — «як паркі». Але лес — гэта не парк, ён і не павінен ім быць. Хоць бы таму, што гэта прыродны комплекс, прадстаўлены драўняна-хмызняковай расліннасцю, жывым надглебавым покрывам, дзікімі жывёламі і мікраарганізмамі, дзе могуць прысутнічаць у вызначанай колькасці рэшткі асканення, сухастойныя дрэвы і ламачка.

У свой час мы актыўна праводзілі інфармацыйна-тлумачальную кампанію на гэтую тэму. Навошта патрэбны, дапусцім, рэшткі ссякання? Яны паступова перагніваюць у лесе, не парушаючы цэласнасці экасістэм, і становяцца пажыўным асяроддзем для моху, лішайнікаў, раслін, грыбоў і жывёл. На думку навукоўцаў, найбольш каштоўнай мёртвай драўнінай лічацца буйныя рэшткі — засохлыя і паваленыя дрэвы дыяметрам больш за 8 см.

І хачу адзначыць, што ўсё гэта не беларускае ноу-хау, а сусветная практыка, падмацаваная навуковымі разлікамі. Але гэта не значыць, што ў лесе не наводзяць парадка. Штогод у галіне рэалізацыі асобнага комплексу работ, які пачынаецца з прыборкі смецця і заканчваецца барацьбой з баршчэўнікам Сасноўскага.

У гэтым годзе мы запускаем вялікую кампанію па наведванні парадку ў лясным фондзе, асабліва ўдзяляючы ўвагу добраўпарадкаванню ўздоўж аўтамабільных дарог і чыгуны, паблізу садовых таварыстваў і памятных месцаў.

Але хочацца звярнуцца і да насельніцтва: давайце быць гаспадарамі ў сваім доме пад назвай Беларусь. Тое ж смецце ў лесе не з'яўляецца само па сабе — яго пакідае не хто іншы, як сам чалавек.

— Ці можна выкапаць у лесе куст ажыны для свайго саду, нарзаць яловых лапак, каб прыкрыць ад марозу ружы, пазбіраць ламачка?

— Тут на кожны з пунктаў трэба адказаць асобна. Калі мы гаворым аб кусте ажыны, то абпіраемся на парадка распараджэння дзікарослымі раслінамі, які быў распрацаваны нашым міністэр-

ствам і ўзгоднены з іншымі ведамамі. Самастойна пайсці ў лес і выкапаць першы ўпадабаны куст ці дрэва — нельга, але законным чынам гэта зрабіць можна. Для гэтага трэба звярнуцца ў найбліжэйшы лясгас/лясніцтва. Выкапаць расліну можна на спецыяльна вызначаным для гэтага ўчастку і ў прысутнасці службовай асобы дзяржаўнай лясной аховы.

«У перыяд забароны на наведванне лясоў нельга збіраць ягады і грыбы і проста знаходзіцца ў лесе. Выключэнні могуць быць, калі да таго ці іншага населенага пункта нельга дабрацца інакш чым праз лес».

Што да яловых лапак і ламачка... Гэта рэгулюецца арт. 44 Ляснога кодэкса Рэспублікі Беларусь, у якім гаворыцца, што можна без дазвольных дакументаў, бясплатна і для ўласных патрэб ажыццяўляць збор дзікарослых ягад, грыбоў, пладоў, арэхаў, лясной падсілкай, апалага лісця, нарыхтоўку драўняных сокаў, бяросты і галінак дрэў, дзікарослых раслін і іх частак, моху. Выключэнне складаюць расліны і грыбы, уключаныя ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь або тыя, якія падпадаюць пад дзеянне міжнародных дагавораў, а таксама ўключаныя ў пералік наркызмяшчальных раслін і прыроднай наркызмяшчальнай сыравіны, які зацвярджаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Але і тут ёсць нюансы, на якія трэба звярнуць увагу. Першы датычыцца Чырвонай кнігі. Забарона збіраць не толькі «чырванакніжную» расліну цалкам, але і яе асобныя часткі: ягады і іншыя плады, галіны і іншае.

Таксама трэба адзначыць, што збор лясных рэсурсаў забаронены ў запаведніках, зоне павышанага радыеактыўнага забруджвання і іншых. Пра такія тэрыторыі можна даведацца па інфармацыйных шылдах у самім лесе, са СМІ, інтэрнэт-рэсурсаў.

Збіраючы лясныя дары, трэба выконваць і шэраг устаноўленых патрабаванняў. Напрыклад, зака-

надаўствам дакладна рэгулюецца, дзе і якім чынам ажыццяўляцца нарыхтоўка бяросты і галінак дрэў. Гэта могуць быць сечаныя дрэвы на лесасеках, сухастой, жывыя дрэвы, якія запраектаваны лесаўпарадкавальным праектам — не больш чым за два гады да іх ссякання.

Нарыхтоўка бяросты з дрэў дазваляецца ў перыяд з 1 красавіка да 30 лістапада, а нарыхтоўка галінак — на працягу ўсяго года. Галінкі з дрэў можна абразаць не больш чым на адну траціну крона дрэва, а бяросты — не больш чым за палову агульнай вышыні дрэва без пашкоджання ўнутранага пласта кары.

— Ці можна замовіць дрэвы ў найбліжэйшым да лецішча лясгасе?

«Грамадзянін можа падразаць галінкі дрэва пры ўмове, што гэта расліна запраектавана лесаўпарадкавальным праектам для ссякання лесу, але не больш чым за два гады да гэтага».

— Так, магчыма. Мы рэкамендуем загадзя звяртацца ў лясніцтва, паколькі летася сутыкнуліся з сітуацыяй, калі толькі глыбокай восенню ўсім раптам спатрэбіліся дрэвы. У выніку атрымалі ажыятажны поспыт.

З лясгасам заключаецца дагавор, аплачваецца ўказаны аб'ём, заказчык вывозіць дрэвы самастойна або можа скарыстацца дастаўкай. Не ўсе лясгасы аказваюць паслугу па колцы дрэў. На колатых дрэвах спецыялізуецца гарпалава.

Сёлета ў асобных лясгасах у тэставым рэжыме ўкраінлі паслугу анлайн-замовы дрэў. Ба-чымы, што яна запатрабавана. Часцяком пакупніцкімі дрэў з'яўляюцца дзеці і ўнукі, якія жывуць у горадзе і кляпоццяца аб сваіх родных, якія зімуюць на лецішчах ці ў вёсцы. Замова і аплата дрэў з дапамогай інтэрнэту дазваляюць сэканоміць час і пазбавляюць неабходнасці ехаць у лясгас ці лясніцтва.

Маргарыта ДРАЗДОВА.

Сенатары разгледзелі шэраг законапраектаў

На дзясятай сесіі Савета Рэспублікі, пасяджэнне якой адбылося 26 верасня, сенатары ўхвалілі шэраг паправак у законапраекты. Гаворка ішла аб новых напрамках маладзёжнай палітыкі, захаванні нацыянальных інтарсаў краіны, барацьбе са змяненнем клімату.

Разгледзім больш падрабязна некаторыя моманты прынятых сенатарамі змяненняў.

АБАРОНА

ПЕРСАНАЛЬНЫХ ДАДЗЕННЫХ

— Уносяцца змяненні ў чатыры законы Рэспублікі Беларусь. Гэта абумоўлена неабходнасцю прывядзення іх у адпаведнасць са змяненнямі Канстытуцыі, Законам «Аб абароне персанальных даных», Указам Прэзідэнта «Аб біямэтрычных дакументах», а таксама для ўдасканалення апрацоўкі персанальных даных пры дзяржаўнай рэгістрацыі нерухамай маёмасці, правоў на яе і здзелак з ёю, вядзення рэгістра насельніцтва і гарантавання пагранічнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, — адзначыў на пасяджэнні сесіі **старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Сяргей РАЧКОЎ.**

ДЗЯРЖАЎНАЯ

МАЛАДЗЁЖНАЯ ПАЛІТЫКА

Праект адпаведнага закона прадугледжвае падтрымку маладзёжных ініцыятыў, запланавана і бюджэтнае фінансаванне, якое будзе выдзяляцца на конкурснай аснове. Каардынатарам рэалізацыі маладзёжных ініцыятыў вызначаны БРСМ.

У праект закона таксама ўключана норма аб стварэнні ваенна-патрыятычных клубав. Праектам закона ўдакладняюцца мэты дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі, пашыраюцца паўнамоцтвы Міністэрства адукацыі ў дадзенай сферы ў частцы рэалізацыі асобных напрамкаў. Канкрэтызуюцца меры па садзейнічэнні фарміраванню здаровага спосабу жыцця моладзі, пашыраюцца падыходы да аказання падтрымкі маладзёжных грамадскіх арганізацый, абнаўляюцца паняцціны апарат закона.

ЛІЦЭНЗАВАННЕ

Законапраект накіраваны на ўдасканаленне прынцыпаў прававога рэгулявання ў галіне ліцэнзавання, развіццё прававых і арганізацыйных асноў вядзення ліцэнзійнай дзейнасці, а таксама на павышэнне эфектыўнасці дзяржаўнага кантролю ў эканоміцы і сацыяльнай сферы.

У ліку новаўвядзенняў — пераход да рэестравага прынцыпу пацвярджэння правоў (праз электронны запит у Адзіны рэестр ліцэнзій або візуальнае азнамяленне з адпаведнай экраннай формай), які поўнасцю выключае неабходнасць атрымання ліцэнзіі як дакумента (папяровага або электроннага), а таксама звязаныя з гэтым затраты.

ДОНАРСТВА КРЫВІ І

ДОНАМЕНТАЎ

Прадугледжана замацаванне права донара на кампенсацыю, а таксама адмову ад кампенсацыйных расходаў, звязаных з выкананнем ім донарскай функцыі, устанавленне адзіных гарантый і кампенсацый, якія даюцца донору незалежна ад выкарыстання ім права на кампенсацыю затрат, звязаных з донарскай функцыяй. Вызначаны сучасныя рэсурсамістыя тэхналогіі павышэння бяспечнасці крыві, яе кампанентаў для жыцця і здароўя пацыентаў, а таксама сістэмы кантролю якасці крыві, яе кампанентаў і сістэмы гемабеспяспекі. Павялічваюцца ўзrost донараў з 60 да 65 гадоў. Захоўваюцца выключнае права дзяржавы на нарыхтоўку і (або) рэалізацыю крыві, яе кампанентаў, дэтальзаванне пералік мерапрыемстваў па прапагандзе і развіцці донарства, рэгламентуюцца пытанні прыцягнення валанцёраў для арганізацыі мерапрыемстваў па садзейнічэнні донарству.

НА КАРЫСЦЬ НАРОДА

Жыхары вёскі Адзінства Чачэрскага раёна.

Роль мясцовага самакіравання складана было пераацаніць ва ўсе часы. У раёне, а тым больш сельскім Савеце, усе праблемы людзей як на далоні. І часта на мясцовым узроўні прасцей і хутчэй дапамагчы чалавеку, чым чакаць, пакуль нехта адгукнецца зверху. Больш за тое, не кожнае пытанне, з якім грамадзянін звяртаецца ў орган мясцовага самакіравання, патрабуе ўмяшання старонніх людзей. З некаторымі заяўнік можа разабрацца самастойна: варта яму толькі падказаць, як.

Аднак ёсць у рабоце з насельніцтвам і недахопы. У некаторых рэгіёнах з-за вялікай увагі да сацыяльна-эканамічных паказчыкаў развіцця надзённыя праблемы людзей выходзяць у найлепшым выпадку на другі план. У выніку — спрэчкі з-за некампетэнтна размеркаваных земляў, несвоечасовая пастаўка на ўлік тых, хто мае патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, адсутнасць прыградных маршрутаў, няякаснае аказанне паслуг і іншае. Невыпадкава па дапамогу людзі звяртаюцца ў вышэйшыя інстанцыі, хоць вырашэннем іх праблем, безумоўна, павінны займацца на месцах.

Пацыяцыя Прэзідэнта Беларусі на гэты конт адназначная — людзі павінны быць пачутыя, а праблемы — знятыя. Аб гэтым Аляксандр Лукашэнка казаў падчас рэспубліканскага семінара-нарады, прысвечанага актуалізацыі метадаў і формаў работы з насельніцтвам на мясцовым узроўні, які адбыўся ў чэрвені. Кіраўнік дзяржавы звярнуў увагу на тое, што эфектыўная работа з насельніцтвам — індикатар прафрыгоднасці кіраўніцтва і вобласці, раёна, а скаргі — паказчык недапрацовак, якіх у ідэале ўвогуле не павінна быць.

Робота з насельніцтвам і пошукі варыянтаў удасканалення тых формаў, якія ўжо існуюць, — прыярытэт у дзейнасці і ўсяго дэпутацкага корпуса краіны. Неаднойчы гэта адзначала і Старшыня Савета Рэспублікі Наталля КАЧАНАВА. Па словах

спікера верхняй палаты парламента, прыярытэт дзяржаўнай палітыкі — людзі з іх клопатамі, праблемамі і пытаннямі, таму, каб своечасова вырашаць пытанні, якія ўзнікаюць у грамадзян, трэба жыць жыццём людзей. Паводле пераканання Наталлі Качанавай, гэта вялікая дапамога і для сенатараў: ведаючы рэальныя патрэбы людзей, падчас прыняцця заканадаўчых актаў можна ўрэгуляваць пытанні, якія сёння не ўрэгуляваны або патрабуюць дапрацоўкі.

Менавіта гэтым у тым ліку ў найбліжэйшы час і будзе займацца парламентарый. Для эфектыўнага ўзаемадзеяння дзяржаўных органаў і службовых асоб з насельніцтвам неабходная заканадаўчая база, якая будзе адпавядаць сучасным рэаліям. Падчас бягучай сесіі ў межах перамеркавання паўнамоцтваў паміж органамі дзяржаўнай улады карэкціравацца будуць законы «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь», «Аб абароне правоў спажываючых жыллёва-камунальных паслуг», «Аб дзяржаўных закупках тавараў (работ, паслуг)» у частцы аказання жыллёва-камунальных паслуг.

— Дэпутаты ўсіх узроўняў павінны дзейнічаць на карысць народа, — падкрэсліла Наталля Качанова падчас пасяджэння Прэзідыума Савета Рэспублікі, прысвечанага рабоце старшын абласных Саветаў дэпутатаў і актывізацыі дзейнасці сельскіх Саветаў дэпутатаў у вырашэнні пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва. — Жыццё ў нашай краіне, жыццё нашага народа залежыць ад кожнага з нас. У залежнасці ад таго, як вы працуеце на месцах з людзьмі, ацэньваюць работу ўлады. Калі гэта фармалізм, паказуха, то грош цана нашай рабоце.

«МС» пацкавалася ў прадстаўнікоў мясцовай улады, якіх паўнамоцтваў ім не хапае для больш эфектыўнай работы і што, на іх погляд варта ў гэтым плане вынесці на заканадаўчы ўзровень

НА КАРЫСЦЬ НАРОДА

БОЛЬШ УВАГІ ГРАМАДСКІМ ІНІЦЫЯТЫВАМ

Алена ПАСЮТА, старшыня Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў:

— На сённяшні дзень актуальным у рабоце мясцовага самакіравання з'яўляецца стымуляванне насельніцтва да удзелу ў развіцці сваіх тэрыторый. І гэта не толькі іх добраўпарадкаванне, навадзненне парадку на зямлі. Гэта яшчэ і стварэнне рабочых месцаў, занятасць насельніцтва, узровень якасці жыцця.

Ці гатовы мясцовыя самакіраванне вырашаць гэтыя і іншыя важныя сацыяльна-эканамічныя задачы? На жаль, у большасці грамадзян ёсць усведамленне, што ўсе гэтыя пытанні вырашае добра арганізаваная ўлада. І на нейкім этапе нашы людзі перасталі вырашаць праблемы самастойна, чакаюць, што будучы прыняты законы на ўзроўні дзяржавы. Маўляў, тады ўсе праблемныя пытанні будуць вырашаны.

Вядома, заканадаўчая база ўдасканалена. І ў сучасны момант патрабуе ўнясення

вызначаных змяненняў. Аднак неабходна вырашыць пытанне аб уцягванні грамадзян у вырашэнне агульных мясцовых праблем. Одним з дзейсных падыходаў з'яўляецца рэалізацыя грамадскіх ініцыятыў. Жыхары адной мясцовасці збіраюцца разам і прапаноўваюць свой праект па паляпшэнні інфраструктуры, напрыклад. Такім чынам людзі робяць сваё наваколле больш утульным і камфортным. Амаль дзсяткаў такіх праектаў падтрыманы Гродзенскім аблвыканкамам і абласной асацыяцыяй мясцовых Саветаў дэпутатаў і фінансуюцца з фонду абласнога бюджэту. Заўважана, што падобны фармат стымулюе грамадзян да вядзення дыялогу з органамі ўлады, прыняцця сумесных рашэнняў па іх рэалізацыі.

Такая норма, на мой погляд, павінна знайсці падтрымку і ў заканадаўстве. Апошняе дазволіць вырашыць пытанні, звязаныя ў тым ліку і з добраўпарадкаваннем тэрыторый,

павысіць статус мясцовых Саветаў, бо ў іх склад выбіраюцца людзі ініцыятыўныя. Развіццё грамадскіх ініцыятыў дапаможа

знайсці выхад іх актыўнай пазіцыі. Магчыма, падштурхне і тых дэпутатаў, хто пакуль не з'яўляецца завадатарам карысных спраў і не працягвае ініцыятывы.

Неабходна на ўзроўні мясцовых Саветаў рыхтаваць і ініцыятыўна да актыўнага ўзаемадзеяння з уладамі. У сувязі з гэтым варта перайсці ад зваротаў грамадзян да дыялогу з імі. Яны павінны браць удзел у рабоце над перспектыўнымі ідэямі, стварэнні ўмоў для іх актыўнага удзелу ў планаванні праграмы развіцця тых або іншых мясцін. Ведаць, што будзе рабіцца ў першую чаргу, якія на тое ідуць рэсурсы, як яны самі могуць дапамагчы. Магчыма, тады і многія звароты грамадзян будуць зняты.

Развіццё грамадскіх ініцыятыў — той шлях, які дазволіць актывізаваць насельніцтва ўключыцца ў развіццё сваіх тэрыторый і разлічваць на фінансавую падтрымку канкрэтных праектаў.

СЕЛЬСКІХ СТАРАСТАЎ ВАРТА ЗААХВОЦЦЬ

Сяргей ШЭСЦЕЛЬ, старшыня Стаўбцоўскага раённага Савета дэпутатаў:

— Лічу, што мэтазгодна разгледзець пытанне аб функцыянаванні Саветаў пярвічнага ўзроўню. Абгрунту сваю прапанову тым, што яны выконваюць нязначны аб'ём функцый і кампетэнцый. Не маюць дастаткова сродкаў у сваіх бюджэтах. І адчуваюць патрэбу ў датацыях з вышэйстаячага бюджэту. На мой погляд, функцыі Саветаў варта перадаць сельскім выканаўчым камітэтам.

На практыцы атрымліваецца, што для вырашэння пытанняў, якія паступаюць ад насельніцтва і патрабуюць фінансавых затрат,

дэпутат сельскага Савета вымушаны звяртацца да старшын сельвыканкама. А той, у сваю чаргу, — у раённы выканаўчы камітэт. Роля дэпутата сельскага

Савета ў гэтым выпадку нязначная.

Калі ж усё-такі пакідаць Саветы пярвічнага ўзроўню, то тады неабходна прадуладзець магчымасць іх

паўнацэннай работы, надання ім пэўнага статусу і аўтарытэту. А гэта перш за ўсё азначае тое, што ім трэба мець свой паўна-вартасны бюджэт. Інакш кажучы — сродкі, якія дазваляць вырашаць актуальныя нязначныя і ў той жа час важныя для мясцовых жыхароў грамадскія пытанні, такія як падсыпка і грэйдзіраванне вуліц, арганізацыя скошвання травы ў месцах агульнага карыстання, навадзненне парадку на могілках.

Наспела таксама неабходна распрацаваць і зацвердзіць, унёсшы ў Закон аб мясцовым кіраванні і самакіраванні норму, якая датычылася б статусу старасты сельскага населенага пункта. Пры гэтым

увесці для іх формы матэрыяльнага і маральнага заахвочвання.

Большасць нашых старастаў — людзі пажылога ўзросту, ім цяжка выконваць свае абавязкі. Стаўку неабходна рабіць на больш маладых грамадзян, але іх патрэбна матываваць.

Таксама хацелася б унесці прапановы аб перадачы кампетэнцый па асобных пытаннях землекарыстання з узроўню кіравання дзяржавы ў аблвыканкамы.

Калі ў населеных пунктах у нас дастаткова земляў для выдзялення іх грамадзянам на будаўніцтва дамоў, вядзенне асабістай падсобнай гаспадаркі, то праблемай стала падабраць участак для

арганізацыі або пашырэння могілак.

Як правіла, гістарычна складалася, што ўсе могілкі знаходзяцца ўнутры лясных масіваў або прылягаюць да сельскагаспадарчых палёў. У адпаведнасці з пунктам 2 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 27 снежня 2007 года «Аб адабранні і прадастаўленні зямельных участкаў» на сёння рашэнні аб адабранні земляў сельскагаспадарчага прызначэння, ляснога фонду, не звязаных з прызначэннем гэтых зямель, прымаюцца абласнымі камітэтамі пры ўмове ўзгаднення з кіравніком дзяржавы. Прасцей было б вырашаць дадзенае пытанне на мясцовым узроўні.

РАБОТНІК ПАТРЭБНЫ КРУГЛЫ ГОД

Аляксандр ЗАВЕРАЧ, старшыня Хомскага сельскага Савета Драгічынскага раёна:

— З аднаго боку, нам праваю і паўнамоцтваў як быццам хапае. Мы працуем на месцах для забеспячэння нармальнай жыццяздзейнасці населеных пунктаў, для захавання сацыяльных стандартаў, і ў нас многае атрымліваецца. Нашы аграгарадкі, іншыя сельскія населеныя пункты даволі дагледжаныя, на тэрыторыі свечасова падкошваецца трава, рамантуюцца дарогі, вывозяцца бытавыя адходы, прыводзяцца ў парадак нічыйныя сядзібы. Гэтая работа хоча і не асабліва прыкметная, але яе трэба праводзіць кожны дзень, каб вёска не выглядала закінутымі. І яна вядзецца.

Мы ажыццяўляем і значныя праекты на добраўпарадкаванні. Скажам, у сваім сельсавеце мы можам ганарыцца, што ў 2018 годзе ў цэнтры Хомска ўстанавілі памятник, які ўтварае крыж, камень і зван. Знак паставілі на месцы царквы, узведзенай у 1800 годзе тагачасным гаспадаром Войцехам Плушоўскім, уладальнікам знакамітага Косаўскага

палаца. Хомска царква была незвычайнай прыгажосці, унікальны помнік архітэктуры ў стылі класіцызму, аналагаў якому застаюцца адзінікі ў Еўропе. У гэтай царкве 5 ліпеня 1943 года знішчылі жыхароў Хомска. 170 чалавек сагналі ў цэнтр вёскі, людзі сталі хавацца ў царкву ў спадзяванні, што яна стане паратункам, але акупанты падпалілі храм, а тых, хто выбягаў, сустрэкалі кулямётным агнём. У 1952 годзе прыкладжана спрабавалі храм аднавіць, але ўлады іх не пачулі, а ў 1972 годзе царкву разабралі на цэглу. Аднак нашы людзі заўсёды захоўвалі памяць пра храм. Звон і крыж хавалі на падворках, у ілывах, на нейкі час зрабілі сховатлівае ў балоце. І калі мы вырашылі зрабіць хоць бы памятник знаку гонар былой царквы, адчулі каласальную падтрымку ўсёй грамады.

На дапамогу прыйшлі школа, грамадскія і іншыя арганізацыі. Сельскаму Савету тады давялося звяртацца ў розныя інстанцыі, і гэтым разам ніхто не адмагнуўся ад мясцовай улады: нам дапамагалі скласці патрэбныя дакументы, напісаць абгрунтаванні. Значыць,

Аляксандр ЗАВЕРАЧ з ветэранам вайны Паўлам МАКАРЭВІЧАМ.

пэўны аўтарытэт у гэтай улады ёсць. Такім чынам можна сказаць, што і ў рамках цяперашняй заканадаўчай базы працаваць можна, варта напуняць наяўныя магчымасці новым зместам работы.

Але не могуць сказаць аб галоўнай праблеме, асабліва невялікай сельсавеце, — фінансавай. Калегі ведаюць: на любою, нават невялікую, справу па добра-

ўпарадкаванні, скажам, тых жа могілак даводзіцца прасіць тэхніку ў заможных суб'ектаў гаспадарання, у нашым выпадку — сельгаспрадпрыемстваў. Той жа пясчок падвезці да месца — спатрэбіцца грузавік. А дзе яго возьме сельвыканкам? Падобныя дамоўленасці

часта трымаюцца, як той казаў, на слоўце гонару і асабістых кантактах. А так не павінна быць, бо гэта, згадзіцеся, часовая з'ява. Так, суб'екты гаспадарання розных формаў уласнасці могуць выступаць спонсарамі асобных мерапрыемстваў, але ж не на пастаяннай аснове. А сваіх сродкаў у нас недастаткова.

І яшчэ. На летні перыяд мы наймаем чалавека з зарплатай 400-500 рублёў для сезонных работ. Гэта вельмі патрэбна, але гэтага мала. Такі работнік патрэбны круглы год. Скажам, у нас на тэрыторыі размешчана 12 могілак. За лета адзін чалавек не паспявае прывесці іх у парадак, хоць бы прыбраць лішнюю расліннасць. Зімой яму работа знайшла б, напрыклад снег прыбіраць, а ў бясснежную пару — на тых жа могілках наводзіць парадак. А так уся тэрыторыя работа кладзецца на плечы дзвюх сельсаветаўскіх адзінак, якія засталіся пасля рэарганізацыі. Як вядома, у нас забралі і бухгалтара, тым самым дзейнасць сельсавета не спрацілі, а значна ўскладнілі.

Меркаванні запісалі **Маргарыта УШКЕВІЧ, Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ, Святлана ЯСКЕВІЧ.**

Моладзь, ліцэнзаваанне, донары...

БЯСПЕКА ПРЫ ВЫКАРЫСТАННІ АТАМНАЙ ЭНЕРГІІ

Законапраект накіраваны на ўмацаванне і падтрыманне належнага ўзроўню ядзернай і радыяцыйнай бяспекі пры выкарыстанні атамнай энергіі. Для такой мэты, у прыватнасці, прадугледжана: комплекснае рэгуляванне грамадскіх адносін у галіне забеспячэння бяспекі пры выкарыстанні атамнай энергіі на ўсіх этапах жыццёвага цыкла аб'ектаў

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

выкарыстання атамнай энергіі, размеркаванне і ўзмацненне адказнасці ўпаўнаважаных рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, уцягнутых у працэс прыняцця рашэнняў па кіраванні і рэгуляванні бяспекі пры выкарыстанні атамнай энергіі, фарміраванне Дзяржатамнаглядадзі сістэмы навукова-тэхнічнай падтрымкі рэгулюючай дзейнасці ў галіне забеспячэння ядзернай і радыяцыйнай бяспекі.

Таксама сенатары ратыфікавалі пагадненне ЕАЭС аб навігацыйных пломбах

для адсочвання перавозак і папраўкі да Манрэальскага пратакола па рэчывах, якія разбураюць аэнавыя слой.

Вызначаны выпадкі і парадак прымянення навігацыйных пломбаў, аб'екты адсочвання, віды транспарту, з выкарыстаннем якіх ажыццяўляецца перамяшчэнне тавараў, удзельнікі адсочвання перавозкі тавараў, асновы інфармацыйнага ўзаемадзеяння нацыянальных апэратараў і кантралюючых органаў.

Папраўка да Манрэальскага пратакола дапаўняе яго новым спісам рэгуляваных

рэчываў і палажэннямі аб неабходнасці пазатпагнага скарачэння вытворчасці і спажывання гідрафторвугляроду.

— Ратыфікацыя папраўкі будзе садзейнічаць асваенню выпуску прыродных холадагентаў у нашай краіне, прымяненню новых тэхналогій вытворчасці халадзільнага і кліматычнага абсталявання на альтэрнатыўных холадагентах, росту эфектыўнасці вытворчасці і імпартазамышчэння, зніжэнню валютных затрат, — адзначыў Сяргей Рачкоў.

Арына КАРПОВІЧ.

СТАЎКА НА ПАТРЫЯТЫЗМ І КРЭАТЫЎ

Дэпутаты Магілёўскага аблсавета ацанілі патэнцыял Быхаўскага раёна і ролю органаў мясцовага самакіравання

Каб даведацца, як у маштабах краіны рэалізоўваецца палітыка дзяржавы, лепш за ўсё заглянуць у глыбіню. Так лягчэй прааналізаваць, якія існуюць праблемы і што з імі варта рабіць, а заадно азнаёміцца з цікавымі формамі работы на месцах і, магчыма, узяць іх на ўзбраенне. У рабоце выязной сесіі Магілёўскага аблсавета ўзялі ўдзел дэпутаты ўсіх узроўняў, уключаючы Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, а таксама парламентарыя ад Савета Рэспублікі і прадстаўнікі абласной, раённай выканаўчай ўлады. Асноўнымі пытаннямі, якія сталі на парадку дня выязной сесіі ў Быхаўскі раён, было азнаямленне з ходам рэалізацыі дзяржпраграмы па будаўніцтве жылля на 2021—2025 гады і практыкай работы з насельніцтвам райсавета і органаў мясцовага самакіравання.

Планы на будаўніцтва

У Быхаве на сённяшні дзень пражывае больш чым 17 тысяч чалавек, яшчэ больш як 13 тысяч — у аграгарадках і вёсках. Гэта адзін з буйных сельскіх раёнаў Магілёўшчыны і наогул краіны. І будаўніцтва тут ідзе дастаткова хуткімі тэмпамі. За апошнія 10 гадоў у горадзе пабудавана 79 тысяч квадратных метраў жылля, жыллёвыя ўмовы палепшылі 2305 грамадзян — або 641 сям'я.

Каб уявіць маштабы будаўніцтва, удзельнікі сесіі наведвалі маладзёжны мікрараён «Колас». У трох апошніх дамах, якія пабудаваныя тут з 2019 года, прапісала 128 сямей, 125 з якіх — шматдзетныя. Сёння ў краіне робіцца акцэнт на павышэнне якасці жылля. І апошні дом, які тут быў узведзены, — электрычны.

— Больш увагі аддаецца стварэнню безбар'ернага асяроддзя, — расказаў намеснік старшыні Быхаўскага райвыканкама Аляксандр Жэлабкевіч. — Прадугледжваецца аўтастанка ўжо і для фізічна аслабленых асоб, а на ўваходах у дом кладзецца тактыльная плітка.

На суседняй пляцоўцы відаць пад'ёмны кран — тут ідзе будаўніцтва яшчэ аднаго пяціпавярховіка.

— Гэта будзе 40-кватэрны дом з ліфтам, — тлумачыць Аляксандр Жэлабкевіч. — Сёння ўсё, што вышэй за чатыры паверхі, абсталёўваецца ліфтам, каб палепшыць сацыяльныя стандарты і жыццё тых людзей, якія будуць пражываць у такіх дамах.

Дарэчы, новая аднапакаёўка ў Быхаве каштуе сёння 64 тысячы беларускіх рублёў, двухпакаёўка — каля 98, трохпакаёўка — каля 135 тысяч. І попыт ёсць. Сёння ў чарзе на будаўніцтва жылля стаіць 1323 чалавекі. У якасці альтэрнатывы кватэры ў шматпавярховіку прапануецца і індывідуальнае жыллё.

— У адпаведнасці з Дырэктывай № 8 Прэзідэнта, яго аб'ём складае 40 % ад агульнай колькасці тых метраў, якія мы будзем, — удакладніў намеснік старшыні. — Адзінае, што непасрэдна

ў горадзе зямельных участкаў няшмат, усяго тры. І каля 125 знаходзіцца на тэрыторыі сельскіх выканкамаў. Больш запатрабаваныя пляцоўкі ў аграгарадках і вёсках, што побач з імі.

Раённыя ўлады спадзяюцца, што колькасць участкаў пад індывідуальнае жыллё ў Быхаве хутка павялічыцца. Такую магчымасць дае Указ № 116. І работа ў гэтым кірунку вядзецца, запэўніў Аляксандр Жэлабкевіч.

— Плошча адведзеных пад будову індывідуальнага жылля складае 32 гектары. Тут будзе 121 зямельны ўчастак, — паведаміў ён.

Дэпутатаў цікавіла, ці ўсе нормы Указа № 116 ўрэгуляваныя, мо яшчэ засталася нязлучнае пытанні.

Намеснік старшыні запэўніў, што пасля ўступлення ў дзеянне Указа ўсе яны былі знятыя.

Лясгас шануе гісторыю і прываблівае моладзь

Пабывалі ўдзельнікі выязной сесіі і ў мясцовым лясгасе. Першае, што звяртае на сябе ўвагу, гэта сам будынак. Ён датуецца аж XVII стагоддзем. І, як паведаміў дэпутат райсавета, дырэктар Быхаўскага раённага гісторыка-краязнаўчага музея Сяргей Жыжыян, пабудова захавалася толькі дзякуючы лясгасу, які ўзяў на сябе дарагі рамоні. Гэта

былыя памяшканні каталіцкага манастыра, якія ўваходзілі ў сістэму гарадскіх умацаванняў. З яго вокнаў быхаўчане бачылі гетмана Івана Залатарэнку, які ў XVII стагоддзі на чале запарожскіх казакоў асаджаў Быхаў. Гэты будынак ведаюць яшчэ і па 1917 годзе, калі суды перавезлі з Магілёва «быхаўскіх вязняў» — генералаў Карнілава, Дзянікіна, Лукомскага і іншых, якія потым сталі героямі белага руху. Сёння ў Быхаве спрабуюць зрабіць з гэтага гістарычнага факта брэнд і прывабіць у горад турыстаў.

— Ужо цяпер да нас прыязджаюць рэканструктары «белай справы», прыходзяць у музей, а потым суды, каб пакланіцца

у сваю чаргу, дазваляе развівацца і ствараць новыя рабочыя месцы.

— Асабліва ўвага аддаецца маладым спецыялістам, — адзначыў кіраўнік. — І тое, што 60 % з іх застаецца пасля адпрацоўкі, добры вынік. Дзейным стымулам з'яўляецца зарплата, якая ў маладога спецыяліста складае ў сярэднім больш чым 1300 рублёў. Прадугледжана кампенсация па найме жылля, існуе шэраг розных ільгот. За апошнія пяць гадоў на прадпрыемстве ўтварыліся чатыры маладыя сям'і.

Маладзёжныя ініцыятывы

і турыстычны патэнцыял

У Быхаве шмат актыўных і ініцыятыўных жыхароў. Дарэчы, горад падзелены на 16 мікрэзон, кіраўнікамі іх з'яўляюцца дзеючыя дэпутаты.

— Мне пашчасціла, што я працую і жыў у сваёй мікрэзоне, — адзначыў старшыня мікрэзоны «Ленінская» Сяргей Жыжыян. — Мяне ўсе ведаюць як дырэктара музея і ведаюць, дзе шукаць. Ёсць і вызначаны час прыёму грамадзян, але людзі прыходзяць з пытаннямі і прапановамі, калі ім зручна.

У раённым Цэнтры культуры, дзе адбылося адкрыццё сесіі, уразіла вялікая выстава макетаў, прысвечаных спаленым вёскам. За тры гады нямецкай акупацыі на Быхаўшчыне было знічана 86 вёсак, забіта, закатавана, спалена каля 9 тысяч чалавек з мірнага насельніцтва. Макеты гэтых вёсак, зробленыя дзіцячымі рукамі з дапамогай іх настаўнікаў, уражаюць сваімі маштабамі і грунтоўнасцю. Школьнікі рабілі даследчыя работы, вядзжалі ў вёскі, гутарылі са старажыламі.

З гэтымі работамі юныя даследчыкі ўдзельнічалі ў міжнародных канферэнцыях... Таксама была магчымасць азнаёміцца з дзвюма

ініцыятывамі ад насельніцтва, якія мелі працяг і дагтуль функцыянуюць у раёне. Гэта Мабільная школа аўтарскага рамяства, якая была рэалізавана ў суаўтарстве з Слаўгарадскім і Клічаўскім раёнамі, і «Кола жыцця — развіццё ганчарства, керамікі і саломалляцення». Гэтыя ініцыятывы дапамаглі шмат каму рэалізавацца.

На адкрыццё сесіі старшыня Быхаўскага райвыканкама Дзмітрый МАРЦІНОВІЧ звярнуў увагу на тое, што ў раёне робіцца ўсё, для таго каб зацікавіць і прывабіць суды моладзь, каб прывіць ёй любоў да роднага краю. Ён таксама даў невялічкую характарыстыку сацыяльна-эканамічнага развіцця раёна і абзначыў прыярытэтыныя кірункі. Сярод іх вялікая ўвага аддаецца будаўніцтву жылля і рабоце з насельніцтвам. Як тое робіцца, можна было прасачыць падчас наведвання абзначаных у праграме выязной сесіі аб'ектаў.

На пленарным пасяджэнні старшыня Быхаўскага райсавета Вячаслаў СІДАРЭНКА звярнуў увагу на тую кірунку, дзе трэба ўзмацніць работу. Гэта, у прыватнасці, актывізацыя дзейнасці дэпутатаў у сацыяльных сетках і больш грунтоўнае навідазненне парадку на сельскіх могілках. У раёне таксама праводзіцца вялікая работа па прыягненні суды турыстаў. Дырэктар цэнтра «Чыгірынскі кластар: партнёрства для эканамічнага росту» Раман МЕЛЬНІКАЎ расказаў, як гэты перспектывны праект набірае абароты. Усяго ў Чыгірынскі кластар, які быў створаны ў снежні 2021 года, сёння ўваходзіць больш за 20 арганізацый і баз адпачынку дзяржаўнай і прыватнай формай уласнасці, з якіх 14 працую на поўную магнутасць.

Нэллі ЗІГУЛЯ, фота аўтара, г. Быхаў.

У ТЭМУ

Алег ДЗЯЧЭНКА, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіццё Савета Рэспублікі, рэктар Акадэміі паслядыпломнай адукацыі:

— Выязная сесія ў Быхаўскі раён стала вельмі плённай вучобай для ўсяго дэпутацкага корпуса. Ды і мне як сенатару вельмі важна было дадаткова вывучыць на месцы спецыфіку эканамічнай і сацыяльна-палітычнай сітуацыі ў раёне, які знаходзіцца па-за межамі маіх выбарчых акруг, але ў той жа самы час мяжуе з імі.

Параўнальны аналіз дасягненняў раёна, у тым ліку работы мясцовых дэпутатаў з выбаршчыкамі, дазваляе скарэкціраваць асобныя напрамкі ўзаемадзеяння з насельніцтвам у цэлым, удаканаліць механізм зваротнай сувязі, палепшыць якасць прыняцця рашэнняў па пытаннях, якія хвалюць сёння простых людзей. Вельмі імпануе становаму досвед работы з грамадзянамі ў сельскіх саветах і ў мікрэзонах Быхава, калі людзі могуць у любы час, а не толькі ў прыёмныя дні, данесці да дэпутатаў свае праблемы і спадзяванні. Гэта і ёсць прыклад сапраўднага народаўладдзя.

БУЛЬБУ ПАСАДЗІЦЬ, ЖЫТА ЗМАЛАЦІЦЬ

Як сельгаспрадпрыемства дапамагае пенсіянерам Моладаўскага сельсавета ў справе вядзення падсобнай гаспадаркі

Што для вяскоўца галоўнае ў вядзенні сваёй гаспадаркі? Любы скажа — вясной найперш пасадзіць бульбу на «сотках», потым яе апрацаваць: абгнаць некалькі разоў, апырсаць «ад жука», выкапаць. А яшчэ летам вяскоўцу трэба абмалаціць сваю палоску жыта ці ячменю. Ды перад гэтым — пасеяць яго, значыць, узараць дзялянку, прадрыскаваць глебу, унесці арганіку. Многім неабходна выкапаць салому альбо збожжа... Хто мае гаспадарку, той ведае: зрабіць гэта ўсё самаму вельмі складана. А камусьці і нерэальна, таму часта трэба наймаць памочніка з тэхнікай.

Стараста вёскі Буса Ганна НАВУМЧЫК.

у разліку за «сотку». Праўда, каб выкапаць «соткі», даводзіцца самому пакапаціцца, бо гаспадарка бульбу не вырошчвае і не мае капальнай тэхнікі. Але гэты працэс таксама гадамі адпрацаваны. Ёсць капалкі ў прыватных гаспадарках, людзі дамаўляюцца, як правіла, адразу некалькі

гаспадароў замаўляюць адну адзінку тэхнікі, таму праблем не ўнікае.

— Самая вялікая праблема, калі трэба свой надел узараць, прадрыскаваць, падрыхтаваць глебу для сябу. І тут нашы пенсіянеры прывыклі звяртацца ў гаспадарку, ніколі не мелі адмовы, — гаворыць стараста. — Вось і нядаўна два гаспадары з Бусы выпісалі арганіку для сваіх агародаў, дык яе прывезлі на трактары з раскідвальнікамі і адразу ўнеслі ў глебу.

Гаспадарка заахвочвае тых, хто сам вырошчвае збожжавы для скаціны з уласнага падворка. Напрыклад, змалаціць сваю палоску пенсіянеры сёлета, які летась, маглі бясплатна. Як толькі камбайны справіліся са жнівом на палях сельгаспрадпрыемства, яны пайшлі па вёсках, жа-

лі і змалацілі ўраджай на агародах вяскоўцаў. Тыя ж, хто з розных прычын не вырошчвае збожжа, могуць яго набыць у гаспадарцы. Яшчэ некалькі гадоў таму пэўна колькасць фуражу выдзялялася пенсіянерам бясплатна, цяпер увялі зноў жа сімвалічную цану. Але ж такі кошт выглядае даступным пры набыцці кармоў для ўласнай жывёлы і птушкі, бо ён у разы меншы за рыначны.

Ахвотныя выкапаюць салому, раней многія набывалі і сена. Цяпер практычна не засталася людзей, якія трымаюць у падсобнай гаспадарцы буйную рагатую жывёлу. Але каму сена спатрэбіцца, набыць яго магчымаць ёсць заўсёды.

Раіса ХАЛЬКО, якая адказвае за ідэалагічную работу ў сельгаспрадпрыемстве «Моладава-Агра»,

гаворыць, што цяперашняе пакаленне работнікаў з нязмэннай паваягі ставіцца да ветэранаў вытворчасці:

— Мы не забываем пажылых людзей, якія адпрацавалі ў былым калгасе ўсё жыццё. Нават невялікія знакі пашаны і павагі аказваюцца для іх важнымі, напрыклад падарункі на Дзень пажылых людзей, на Новы год. Мы запрашаем ветэранаў на «агеньчыкі» да свят, каб яны змаглі сустрэцца, згадаць сумесную работу і маладыя гады. Але ж разумеем, што галоўнае — дапамагчы сталаму чалавеку ў апрацоўцы таго ж агарода, у іншых гаспадарчых клопатах. Таму кожны былы работнік заўсёды ідзе ў кантору, калі мае надзённыя патрэбы, бо ведае, што да любой яго прасьбы паставяцца з увагай.

Святлана ЯСКЕВІЧ, фота аўтара.

ПРАБЛЕМЫ І РАШЭННІ

Прыехаць, каб застацца

Як мясцовая ўлада можа паспрыяць замацаванню моладзі на працоўных месцах

Рэгіёнам Міншчыны неабходны кваліфікаваныя кадры спецыялістаў, рабочых. Але часам вакантныя месцы так і застаюцца незапоўненымі. Многія выпускнікі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў пасля абавязковай адпрацоўкі імкнуцца працаўладкавацца ў Мінску, у буйных гарадах. У Любанскім раёне таксама ёсць праблемы па замацаванні маладых кадраў. Але ў гэтым кірунку напружаны пэўны вопыт. Мясцовыя ўлады, кіраўнікі прадпрыемстваў, арганізацыі мэтанакіравана вядуць работу з тым, каб як мага больш маладых людзей заставалася ў раёне.

Калектывы маладзеюць

Намеснік старшыні Любанскага райвыканкама Тамара ДАМАШЭВІЧ адзначыла, што ў раёне пражываюць 4784 маладыя чалавекі. Гэта 16 працэнтаў ад агульнай колькасці насельніцтва. На Любаншчыне створаны неабходны ўмовы для развіцця творчага, культурнага, фізічнага, навуковага патэнцыялу моладзі. Юнакоў і дзяўчат актыўна далучаюць да здаровага ладу жыцця. У раёне дзейнічае 88 фізкультурна-спартыўных аб'ектаў, дзе яны могуць загартоўвацца, спаборнічаць, мерацца сіламі. Шмат увагі аддаецца пытанню атрымання маладымі людзьмі прафтэхдукацыі, сярэдняй спецыяльнай,

вышэйшай адукацыі і замацаванню маладых спецыялістаў. Яшчэ падчас вучобы ў школах вучні могуць абраць сабе спецыяльнасць і атрымаць першапачатковыя веды, паколькі ва ўстановах адукацыі дзейнічаюць спецыялізаваныя класы — сельгасгаспадарчыя, педагагічныя, спартыўныя.

У гэтым годзе восем выпускнікоў наступілі ў вышэйшыя навукальныя медыцынскія ўстановы па мэтавым накіраванні, шмат хто выбраў педагагічны ВНУ. У выніку ў калектывах абнаўляюцца кадры. Напрыклад, у сферы адукацыі замацоўваецца каля 80 працэнтаў спецыялістаў, большасць з іх у сельскай мясцовасці. Але, па словах Тамары Дамашэвіч, акрамя становачых момантаў работы з моладдзю, ёсць і праблемы. Не зусім задавальняе замацаванне маладых кадраў на сяле. Пасля абавязковай адпрацоўкі ў сельскай мясцовасці затрымліваецца тут толькі 54 працэнт спецыялістаў. Прычына ў адсутнасці паўнацэнных выхадных, а ў некаторых выпадках невысокая заробная плата. Калі пытанне з выхаднымі можна вырашыць, то заробкі залежаць ад эканамічнага і фінансавога стану суб'екта гаспадарання.

Дзе нарадзіўся — там і згадзіўся

Шмат працуюць па замацаванні кадраў у Любанскай цэнт-

Наўянацць жылія і сацыяльнай інфраструктуры — гэта тое, што найперш цікавіць маладых людзей. На пачатку верасня ў Любані адкрыліся новы дзіцячы садок на 150 месцаў.

ральнай раённай бальніцы. Пасля абавязковай адпрацоўкі тут застаецца ад 85 да 100 працэнтаў маладых спецыялістаў. Садзейнічае гэтаму вырашэнне жыллёвага пытання. Любань — адзін з райцэнтраў, які першым пачаў будаваць арэнднае жыллё ў Мінскай вобласці. Першы пяціпавярховік на 40 кватэр узваяла кампанія «Слаўкалія» Міхаіла Гучэрыева. Суды засяліліся сем'і, якія мелі патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў і спецыялісты сацыяльнай сферы.

У 2018-м здалі пляцікватэрны арэндны дом для работнікаў бальніцы. У ім жывуць тры сем'і медыкаў і маладыя ўрачы. Адміністрацыя і прафсаюзны камітэт робяць усё неабходнае, каб маладыя спецыялісты адаптаваліся ў калектыве, матэрыяльна падтрымліваюць іх, за здымнае жыллё кампенсуюць затраты.

— Што датычыцца сельскай мясцовасці, то моладзь не вельмі ахвотна застаецца тут працаваць. Маўляю, не задавальняе

інфраструктура, адсутнічае камфартальнае жыллё. Стараемся накіроўваць у сельскія населеныя пункты маладых людзей, якія там нарадзіліся і закончылі навучальныя ўстановы па мэтавым накіраванні, — адзначыў галоўны ўрач ЦРБ Андрэй АМШАРУК.

Па яго словах, існуе таксама праблема з выдачай мэтавых накіраванняў. Напрыклад, кіраўнік можа выдаць і 15 дагавораў, але пры падачы дакументаў не ўсе абітурыенты іх паказваюць — толькі тая юнакі і дзяўчаты, якія маюць намер працаваць у Любані. І гэтаму ёсць тлумачэнне. Студэнты ствараюць для сябе запасную пляцоўку. Спадзяюцца, што пры размеркаванні, магчыма, ім прапануюць работу ў Мінску, Салігорску або ў іншым буйным горадзе. Таму, на думку галоўнага ўрача, гэтае пытанне варта вырашаць па вышэйшым узроўні.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ, фота БелТА.

У тэму

Старшыня Урэцкага сельскага Савета Ядвіга ЯРОХІНА:

— У Любанскім раёне наш сельсавет самы вялікі, тут налічваецца 3600 жыхароў, у тым ліку 544 маладыя людзі да 31 года, каля 200 з іх вучыцца ва ўстановах вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Рабочай моладзі — больш як 180 чалавек. На тэрыторыі сельсавета працуюць каля 12 буйных арганізацый і прадпрыемстваў. Створана практычна 1500 рабочых месцаў, сітуацыя з працаўладкаваннем, занятасцю спрыяльная. Вядома, каб моладзь не пакідала сваю малую радзіму, трэба ствараць для яе камфортныя ўмовы не толькі працы, але і адпачынку, каб у вольны час было сям'е чым заняцца. У нас ёсць тры клубы, тры стадыёны, не хапае толькі варкаўт-пляцовак і работнікаў культуры вузкага профілю, каб наладзіць, напрыклад, работу драматычнага, танцавальнага гурткаў.

Наша моладзь заўсёды займае актыўную жыццёвую пазіцыю. Маладыя людзі падтрымліваюць традыцыі інтэрнацыяналізму, прагматызму.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ № 15 ад 17 лютага 2009 года выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Заснавальнікі: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

Дырэктар — галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

www.zviazda.by

e-mail: info@zviazda.by

(для зваротаў): zvarot@zviazda.by

АДРАС РЭДАКЦЫІ:

220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.

КАНТАКТНЫ ТЭЛЕФОН 311 17 35;

e-mail: info@zviazda.by

Газета адрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 03.04.2009. 220013, г. Мінск, прасп. Незалежнасці, 79/1.

Тыраж 14.804.

Нумар падпісаны ў 19.30 27 верасня 2022 года.

УВЕДОМЛЕНИЕ ОБ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОБСУЖДЕНИЯХ ОТЧЕТА ОБ ОЦЕНКЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ (далее – ОВОС)

по объекту: «**Модернизация комплекса по сжиганию трупов животных, медицинских отходов и других видов патологического материала (в части оборудования и вентиляции)**», расположенного по адресу: г. Минск, ул. Павловского, 7а

Заказчик планируемой деятельности: Коммунальное унитарное предприятие по обращению с отходами «Эксорес» (УП «Эксорес»), Юридический/почтовый адрес: 220075, г. Минск, ул. Селицкого, 35 (почтовый адрес); телефон: + 375 17 342-60-32; факс: + 375 17 251-44-13, электронная почта: ekores.by@mail.ru.

Юридический адрес объекта: г. Минск, ул. Павловского, 7а.

Цели планируемой деятельности:
Модернизация существующего комплекса по сжиганию трупов животных, медицинских отходов и других видов патологического материала, без изменения годового производственного программы по обезвреживанию отходов – 370,32 т/год.

Орган, принимающий решение о разрешении строительства:
Выписка из решения администрации Заводского района г. Минска от 13.07.2021 № 552 – о разрешении проведения проектных и изыскательских работ, строительства объекта, внесения изменений в проектную документацию и строительство объектов по проекту изменениями.

Обоснование планируемой деятельности:
Реализация проектных решений по модернизации комплекса по сжиганию трупов животных, медицинских отходов и других видов патологического материала позволит повысить уровень результативности производственно-экономической деятельности предприятия УП «Эксорес», внедрить мероприятия по улучшению условий труда работающих и оптимизации работы оборудования по обезвреживанию отходов.

Описание планируемой деятельности:
Модернизируемый комплекс по сжиганию трупов животных, медицинских отходов и других видов патологического материала расположен на существующих производственных площадях предприятия в Заводском административном районе г. Минска, в границах полигона ТКО «Гростеинский». Комплекс введен в эксплуатацию в 2014 году. Для обезвреживания отходов путем высокотемпературного пиролиза в составе Комплекса установлена и эксплуатируется печь по утилизации отходов – инсинератор «Мюллер» модели С.Р.100. Проектными решениями по модернизации Комплекса предусматривается: 1. Оптимизация открывания двери камеры сжигания печи-инсинератора С.Р.100 с возможностью ее фиксации; 2. Установка вытяжного зонта над проемом открывания двери камеры сжигания; 3. Корректировка перечня отходов, принимаемых на обезвреживание. Годовая производственная программа по обезвреживанию отходов составляет 370,32 т/год (без изменения по сравнению с существующим положением).

Сроки осуществления планируемой деятельности:
Разработка проектной документации – 2022 г.
Сроки строительства объекта – 2022–2023 гг.

С документацией по ОВОС можно ознакомиться:
В электронном виде и на бумажном носителе: Администрация Заводского района г. Минска (220026, г. Минск, ул. Жилуновича, д. 17), телефон/факс +375173892607 <https://zav.minsk.gov.by/> Контактное лицо – начальник отдела городского хозяйства Коваленко Максим Анатольевич +375173892627.

УП «Эксорес»: Юридический/почтовый адрес: 220075, г. Минск, ул. Селицкого, 35 (почтовый адрес); телефон + 375 17 342-60-32, факс +375 17 251-44-13, электронная почта: ekores.by@mail.ru.

Юридический адрес объекта: г. Минск, ул. Павловского, 7а.

Контактное лицо: начальник бюро охраны окружающей среды Максименко Виктория Владимировна, электронная почта: ekores.by@mail.ru, +375291733165.

ООО «Научно-производственная фирма «Экология»: Юридический/почтовый адрес: 212027, г. Могилев, ул. Гагарина, 52А-4, кабинет 3, интернет-сайт: <http://ekolog.by/>.

Контактное лицо: гл. специалист Гвоздь Татьяна Федоровна, e-mail: vgvozd@ekolog.by. Телефон/факс +375 (222) 60-07-01.

Заявления и предложения по документации по ОВОС можно направлять в:
Администрацию Заводского района г. Минска (220026, г. Минск, ул. Жилуновича, д. 17), телефон/факс +375173892607, <https://zav.minsk.gov.by/> Контактное лицо – начальник отдела городского хозяйства Коваленко Максим Анатольевич +375173892627.

УП «Эксорес»: Юридический/почтовый адрес: 220075, г. Минск, ул. Селицкого, 35 (почтовый адрес); телефон + 375 17 342-60-32, факс +375 17 251-44-13, электронная почта: ekores.by@mail.ru.

Юридический адрес объекта: г. Минск, ул. Павловского, 7а.

Контактное лицо: начальник бюро охраны окружающей среды Максименко Виктория Владимировна, электронная почта: ekores.by@mail.ru, +375291733165.

ООО «Научно-производственная фирма «Экология»: Юридический/почтовый адрес: 212027, г. Могилев, ул. Гагарина, 52А-4, кабинет 3, интернет-сайт: <http://ekolog.by/>.

Контактное лицо: гл. специалист Гвоздь Татьяна Федоровна, e-mail: vgvozd@ekolog.by. Телефон/факс +375 (222) 60-07-01.

Заявление о намерении проведения общественной экологической экспертизы можно направить в:
УП «Эксорес» Юридический/почтовый адрес: 220075, г. Минск, ул. Селицкого, 35 (почтовый адрес); телефон + 375 17 342-60-32, факс + 375 17 251-44-13, электронная почта: ekores.by@mail.ru.

Юридический адрес объекта: г. Минск, ул. Павловского, 7а.

Контактное лицо: начальник бюро охраны окружающей среды Максименко Виктория Владимировна, электронная почта: ekores.by@mail.ru, +375291733165.

в срок до **11.10.2022 г. включительно** (в течение 10 рабочих дней с начала общественных обсуждений). Заявления, поданные после указанных сроков, рассматриваться не будут.

Место и дата опубликования уведомления:
в печатных СМИ – газета «Звязда», выпуск от 28.09.2022 г.; в электронном виде – с 28.09.2022 г. на сайте Администрации Заводского района г. Минска: <https://zav.minsk.gov.by/> в разделе «Общественные обсуждения».

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Организатор аукционов
• Оценка всех видов имущества

Организатор аукциона: ЗАО «Центр промышленной оценки», г. Минск, ул. Мележа, 5/2, пом. 1703

Продавец: ОАО «Гомельдерев», г. Гомель, ул. Достоевского, 3

Предмет аукциона: **Лот № 1**
Месторасположение: Гомельская обл., г. Гомель, ул. Севастопольская, 61/1

Здание конторы (350/С-161796, 629,1 кв. м).
Сведения о земельном участке: предоставлен Продавцу, общ. пл. 0,0614 га, на праве постоянного пользования для содержания и обслуживания здания конторы (ограничения – водоохранная зона)

Начальная цена лота № 1 с НДС 20 % – 90 372,54 бел. руб. (снижена на 50 %)

Лот № 2
Месторасположение: Гомельская обл., г. Гомель, пер. Севастопольский 1-й, 53

Объекты недвижимости (одним лотом) в составе: здание механизированной мойки (инв. № 350/С-163612, 127,3 кв. м, составные части: пристройка, смотр. яма, очит. сооружение), КПП стоянки автотранспорта (инв. № 350/С-163639, 53,2 кв. м), навес со смотр. ямой (инв. № 350/С-163641, 76 кв. м), очистные сооружения и ливневые вод (инв. № 350/С-170152, составные части: закрытый горизонт, отстойник), дорожное покрытие (инв. № 350/С-170155), забор (инв. № 350/С-170153, 386 м, составные части: 4 ограждения, ворота), тепловая сеть (инв. № 350/С-163618, 148,9 м, составные части: каналы, 2 опоры, камера, колодез), производ. водопровод (инв. № 350/С-163611, 213,3 м, составные части: 2 трубопровода напорных, колодез, камера (2 шт.)), дожд. канализация (инв. № 350/С-163660, 234,3 м, составные части: 4 трубопровода безнапорных, колодез, камера (13 шт.)), дождеприемник, гидроколлектор ГЦ-15 (инв. № 3714), устройства скребковые (инв. № 3926, 3927).

Сведения о земельном участке: предоставлен Продавцу, общ. пл. 0,6989 га, на праве постоянного пользования для размещения объектов неустановленного назначения. Ограничения – водоохранная зона водных объектов

Начальная цена лота № 2 с НДС 20 % – 327 070,63 бел. руб. (снижена на 50 %)

Лот № 3
Месторасположение: Гомельская обл., Речицкий р-н, Борщевский с/с, д. 4а, 5, 7, 8, 9, д. Александровка

Производственная база в составе: цех СОУ (арочник) (340/С-294759, 139,6 кв. м), склад материалов (340/С-295182, 13,8 кв. м), склад ГСМ (340/С-295183, 36,5 кв. м), овохохранилище (340/С-294758, 77,3 кв. м), здание конторы (340/С-290646, 146 кв. м), гараж (340/С-290647, 792 кв. м), стоянка (340/С-290645, 241,1 кв. м, составные части: котельная, тамбур, сварочная), забор металлический (инв. № 200030), станок СОУ-1 (инв. № 1782), транспортёр удаления отходов для станка СОУ (инв. № 6707), мачта осветительная (инв. № 6709), кран-балка с талью (инв. № 6706).

Сведения о земельных участках: предоставлены Продавцу на праве постоянного пользования: общ. пл. 4,6746 га для размещения объектов недвижимости: общ. пл. 2,9808 га для содержания и обслуживания производственной базы; общ. пл. 0,4706 га для обслуживания гаража; общ. пл. 0,2343 га для обслуживания здания конторы. Ограничения – прибрежная полоса водных объектов, охранные зоны линий электропередачи

Начальная цена лота № 3 с НДС 20 % – 119 223,84 бел. руб. (снижена на 50 %)

Задаток 10 % от начальной цены предмета аукциона перечисляется по р/с BY47BEL30120028500030226000 в ОАО «Банк БелВЭБ», БИК BELBY2X, УНП 191021390, получатель платежа – ЗАО «Центр промышленной оценки»

Срок подписания договора купли-продажи: 10 рабочих дней после проведения аукциона

Условия оплаты предмета аукциона
Если между продавцом и покупателем (победителем аукциона либо единственным участником аукциона, согласившимся приобрести предмет аукциона по начальной цене, увеличенной на 5 %) в течение срока, установленного для подписания договора купли-продажи, не достигнута договоренность по срокам и в порядке оплаты предмета аукциона, такая оплата должна быть произведена в течение 30 (тридцати) рабочих дней после заключения договора купли-продажи

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона оговорен в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Предупреждаю извещение о проведении аукциона опубликовано в газете «Звязда» от 13.07.2022

Организатор аукциона имеет право снять предмет аукциона с торгов в любое время до объявления его проданным без объяснения причин снятия

Аукцион состоится 11.10.2022 в 13.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, пом. 1703. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 10.10.2022 до 17.00 по указанному адресу

Тел.: +375 17 280-36-37; +375 44-704-92-06. E-mail: auction@cpo.by

ЗАО «БЕЛРЕАЛИЗАЦИЯ» ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ ЭЛЕКТРОННЫХ ТОРГОВ ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА ОАО «БЕЛАРУСЬРЕЗИНОТЕХНИКА»

Организатор торгов: ЗАО «Белреализация» (УНП 191113330), 220089, г. Минск, ул. Уманская, 54, 4-й этаж паркинга, каб. 28, тел.: (8017) 298-53-53; (8029) 690 54 09, BELTORGLBY

Продавец: ОАО «Беларусьрезинотехника» (УНП 700069297) 213829, Могилевская обл., г. Бобрюк, ул. Минская, д. 102, в лице управляющего Шлакова Олега Петровича.

Электронные торги в процедуре экономической несостоятельности (банкротства) по делу № 15-11/Б/2019/6 в экономическом суде Могилевской области будут проведены 13 октября 2022 г. 09.00–16.00 на электронной торговой площадке BELTORGLBY.

№ п/п	Предмет торгов	Начальная цена предмета торгов, бел. руб. с НДС	Минимальная цена предмета торгов, бел. руб. с НДС
1	Цистерна на 4 опорax (5 куб. м), б/у, инв. № 9101	3672,00	2448,00
2	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 1, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
3	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 2, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
4	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 3, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
5	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 4, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
6	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 5, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
6	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 6, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
8	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 7, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
9	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 8, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
10	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 9, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
11	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 10, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
12	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 11, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
12	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 12, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
14	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 13, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
15	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 14, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
16	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 15, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
17	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 16, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
18	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 17, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
19	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 18, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
20	Контейнер «Еврокуб Шутц» (1 куб. м) № 19, б/у, ном. № 10504849	518,40	345,60
22	Котел вулканизационный № 1, 1993 г. в., масса 1885 кг, б/у, ном. № 10402405	23436,00	15624,00
22	Котел вулканизационный № 2, 1993 г. в., масса 3650 кг, б/у, ном. № 10402405	23436,00	15624,00
23	Теплообменник 500 ТП-16М, инв. № 27619, б/у	6132,00	1752,00
24	Теплообменник 500 ТП-16М, инв. № 27620, б/у	6132,00	1752,00

Местонахождение предметов торгов – Могилевская обл., г. Бобрюк, ул. Минская, д. 102, тел. для ознакомления +375 298 538-53.

Для участия в торгах необходимо в срок с 29.09.2022 г. 09.00 по 12.10.2022 г. 17.00: 1) зарегистрироваться и подать заявку по выбранному лоту на участие в торгах на сайте BELTORGLBY; 2) перечислить задаток по выбранному лоту по р/с BY33BPSB30121854590139330000 в ОАО «Сбер Банк», код BPSBY2X, УНП 191113330, получатель – ЗАО «Белреализация». Шаг торгов – 5 %, задаток – 10 % от начальной цены предмета торгов. Победителем торгов признается участник, предложивший максимальную цену за лот. Победитель торгов обязан возместить сумму фактических затрат, связанных с организацией и проведением торгов, оплатить аукционный сбор в течение 5 рабочих дней со дня проведения торгов. Договор купли-продажи должен быть подписан не позднее 10 календарных дней со дня завершения электронных торгов. Победитель торгов (президент на покупку) обязан оплатить предмет торгов в соответствии с условиями договора купли-продажи, но не позднее 30 календарных дней, если иной срок не установлен собранием (комитетом) кредиторов.

Гомельский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки» извещает о проведении 19 октября 2022 г. в 10.30 повторного открытого аукциона с пониженной начальной цены на 20 % после первых несостоявшихся торгов по продаже объекта недвижимости – здания магазина, принадлежащего Гомельскому обществу потребителей обществу на праве собственности

Лот № 1: здание магазина, инв. № 334/С-12150. Адрес объекта: Гомельская обл., Лельчицкий р-н, г. Лельчицы, ул. Ленина, 48А. Назначение: здание специализированное розничной торговли. Одноэтажное здание 1993 года постройки. Общая площадь – 220,3 кв. м

Начальная цена лота: 71 328,00 рублей (в т. ч. НДС по ставке 20 %). Задаток: 5 700,00 рублей (в т. ч. НДС по ставке 20 %).

Земельный участок для обслуживания здания магазина: расположен по адресу: г. Минск, ул. Павловского, 7а. Земельный участок площадью 0,2370 га с кадастровым номером 32285510002002436. Переход права на земельный участок осуществляется в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь.

Шаг аукциона – 5 %. Место проведения аукциона: г. Гомель, ул. Артема, 23. Заявления на участие в аукционе с приложением необходимых документов принимаются по адресу: г. Гомель, ул. Артема, 23, 2-й этаж, каб. 2-6 по рабочим дням с 9.00 до 12.00 и с 13.00 до 16.00 по 17 октября 2022 г. включительно. Подана документов по почте не допускается. Заявления, поступившие позже установленного срока, не рассматриваются.

В аукционе имеют право участвовать юридические и физические лица, а также индивидуальные предприниматели, своевременно подавшие заявление на участие в аукционе с приложением необходимых документов, а также лица, заявившие на участие в аукционе и прошедшие заключительную регистрацию с 09.30 до 10.30 19 октября 2022 г. Аукционные торги проводятся в соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь и Положением о порядке организации и проведения аукционов, утвержденных Организатором торгов.

Победителем аукциона признается участник, предложивший наибольшую цену на аукционе; лицом, приравненным к победителю, признается единственный зарегистрированный участник, выразивший согласие купить Объект по начальной цене, увеличенной на 5 %.

При подаче заявления участник должен иметь: 1) копию платежного документа, подтверждающего внесение задатка для участия в аукционе; 2) фи-
зическое лицо – паспорт; представитель физического лица – паспорт и нотариально заверенную доверенность; представитель юридического лица (резидент РФ) – паспорт (руководитель – копия документа о назначении на должность), доверенность на участие в аукционе и подписание документов, копии учредительных документов и свидетельства о государственной регистрации юридического лица и их подлинники для заверения их копии организатором аукциона; представитель юридического лица (нерезидент РФ) – легализованный в установленном порядке доверенность на участие в аукционе и подписание документов (руководитель – копия документа, подтверждающего назначение на должность), копии учредительных документов и выписку из государственного (торгового) реестра юридических лиц страны происхождения (выписка должна быть датирована не позднее шести месяцев до даты подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса юридического лица в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о финансовой состоятельности участника, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, и нотариально удостоверенными переводами на белорусскую (русский) язык. В случае отсутствия у физического лица текучего счета необходимо его открыть и при себе иметь все данные по счёту.

Задаток для участия в аукционе перечисляется до подачи заявления на ОАО «АСБ Беларусбанк», г. Гомель, БИК АКBBY2X. Получатель платежа – Гомельский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 191113330. Назначение платежа: задаток для участия в аукционе по лоту № 1 согласно извещению в газете «Звязда» от 28.09.2022 г.

Задаток, уплаченный участником аукциона, ставшим победителем (лицом, приравненным к победителю), будет засчитан в счет окончательной стоимости Объекта. Задаток, уплаченный участниками аукциона, не ставшими победителем аукциона (лицом, приравненным к победителю), Организатор торгов возвращает безвозмездно платежом на их счета в течение 5 рабочих дней со дня проведения аукциона.

Победитель торгов (лицо, приравненное к победителю) обязан: в течение 3 рабочих дней после подписания протокола о результатах аукциона уплатить Организатору аукциона вознаграждение по результатам аукциона в размере 4 % от окончательной цены продажи Объекта; в течение 15 календарных дней после подписания протокола о результатах аукциона заключить с Продавцом договор купли-продажи Объекта; в сроки согласно заключенному договору купли-продажи выплатить Продавцу стоимость Объекта, сформированную в установленном порядке. Если между Продавцом и Победителем аукциона (лицом, приравненным к победителю аукциона) в течение срока, установленного для заключения договора купли-продажи Объекта, не будет достигнута договоренность по срокам и порядку оплаты Объекта, такая оплата должна быть произведена в течение 30 календарных дней с момента заключения договора купли-продажи Объекта.

Извещение о предыдущих несостоявшихся торгах по данному лоту было опубликовано в газете «Звязда» от 09.08.2022 г. № 154.

Организатор: Гомельский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки», г. Гомель, ул. Артема, 23, тел.: 8 (0232) 32-46-47; 32-18-95; 8 (029) 170-46-47. Сайт: ino.by e-mail: info@ino.by

Продавец: Лельчицкий филиал Гомельского областного общества, Гомельская область, г. Лельчицы, ул. Советская, 64, тел.: 8 (02356) 2-03-08, 2-07-70, 8 (029) 140-80-66.

Могилевский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки» информирует о проведении 31.10.2022 открытого аукциона по продаже имущества РУП «Белоруснефть-Могилевоблнефтепродукт»

Лот № 1: Грузовая, седельный тягач MAZ-MAN 642368, 2008 г. в.,

VIN номер Y3N6423688000027, р/с AA 3465-6, складской № по бух. учету 82319. Местонахождение: Могилевская обл., Могилевский р-н, Буйницкий с/с, 2.

Начальная цена продажи: 25 251,79 бел. руб. Аукцион состоится 31 октября 2022 года в 11.00 по адресу: г. Могилев, ул. Первомайская, 77, к. 352.

Извещение о проведении аукциона размещено на сайте Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь gki.gov.by и на сайте Организатора аукциона ino.by.

Организатор аукциона: Могилевский филиал РУП «Институт недвижимости и оценки», УНП 190005182, г. Могилев, ул. Первомайская, 77, к. 352, Mogilev@ino.by

Доп. информацию можно получить по тел.: +375222-72-41-14, +37529-624-26-25, +37529-550-09-56

ЗАО «БелБанкротАукцион», организатор торгов по продаже имущества Производственный кооператив «Шуничское пчеловодство» (УНП 500000321), объявляет о проведении 10.10.2022 г. в 09.00 публичных торгов в электронной форме.

Перечень имущества и информация об условиях торгов размещены на сайте электронной торговой площадки: bankrotorg.by.

ЗАСЦЕРАЖЭ ТОЛЬКІ ПРЫШЧЭПКА

А вы ведалі?

Пасля інфаркту за руль — не раней чым праз паўгода

Міністэрства аховы здароўя абнавіла спіс захворванняў, з якімі не дапускаць да кіравання транспартнымі сродкамі.

Анкалагічныя захворванні, цукровы дыябет выключаны з пераліку супрацьпаказанняў для кіравання матацыкламі, мапедамі, аўтамабілямі катэгорыі «В», у тым ліку з прычэпам, паведамляе прэс-служба ведамства.

Пашыраны ўмовы допуску да кіравання пры наяўнасці пэўных захворванняў, скарачаны медыцынскія паказанні для змяшэння тэрмінаў правядзення абавязковага медыцынскага агляду кіроўцаў.

Захаваны патрабаванні да зроку, слыху, работы вестыбулярнага апарату, захворванняў апорна-рухальнага апарату, унутраных органаў, ампутацыі, псіхічных расстройтваў.

У большасці выпадкаў кіраванне транспартным сродкам пры наяўнасці названых захворванняў магчымае, калі выкананы пэўныя ўмовы: напрыклад, праводзіцца тэрапія або пасля перанесенага захворвання прайшоў неабходны час.

Напрыклад, кіроўцы са зніжанай вастрыней зroku дапускаюцца да кіравання легкавым аўто з карэкцыяй пры біззаркасці і дальназоркасці да 9 дыяптрыі і пры астыгматызме да 3 дыяптрыі. Розніца ў сіле лінзаў для двух вачэй не павінна перавышаць 3 дыяптрыі. Кіроўцы, якія маюць парушэнне колераадчування, могуць сесці за руль пры правільным адрозніванні колераў святлафора.

Кіроўцы з адна- і двухбаковым зніжэннем слыху ці двухбаковай глухатой дапускаюцца да кіравання пры ўспрыманні гаворкі гутарковай гучнасці на адно вуха на адлегласці тры метры і больш.

Людзям, якія перанеслі інфаркт міякарда, кіраванне дазваляецца не раней чым праз 6 месяцаў пасля захворвання на падставе заключэння ўрача-кардыёлага.

Пацыенты з аэртальнымі анеўрызмамі, анеўрызмамі сасудаў галаўнога мозга дапускаюцца да кіравання пры адсутнасці паказанняў да аперацыйнага лячэння або не раней чым праз 6 месяцаў пасля аперацыі, у абодвух выпадках — на падставе заключэння ўрача-спецыяліста.

Факт наяўнасці захворвання, у тым ліку не ўключанага ў пералік, ці траўмы без устойлівага парушэння функцыі арганізма можа разглядацца як хваравіты стан і вызначаецца кіроўцам самастойна, зыходзячы са свайго самаадчування ў пэўны момант часу.

Варта адзначыць, што падпунктам 10.2 пункта 10 Правілаў дарожнага руху для кіроўцаў устаноўлена забарона на кіраванне транспартным сродкам у хворым або стомленым стане, які ставіць пад пагрозу бяспечнасць дарожнага руху, пад уздзеяннем лекавых сродкаў, якія зніжаюць увагу і скорасць рэакцыі.

Як засцерагчы жывёлін ад шаленства і што рабіць, каб не пацярпець самім?

ШТОГОД у Беларусі пасля кантактавання з драпежнымі ці хатнімі жывёлінамі, у асноўным пасля іх укусаў, да медыкаў звяртаецца каля 20 тысяч чалавек. Каля 30 % з іх — дзеці да 18 гадоў. З 2012 года, дзякуючы прафілактычнай рабоце санітарных і ветэрынарных службаў, выпадкаў шаленства сярод людзей у нашай краіне не рэгіструецца. А вось успышкі сярод жывёлін здараюцца рэгулярна. Як і масавыя кантакты, калі з адной жывёлінай кантактуюць пяць і больш чалавек, а пасля яна аказваецца хворай. Людзям у такім выпадку патрэбна неадкладная, на працягу сутак, імунізацыя. Што мусяць памятаць гаспадары хатніх гадаванцаў і свойскай жывёлы, каб пазбегнуць шаленства, і што рабіць, калі вас укусіла жывёліна, расказалі спецыялісты.

ЖЫВЁЛІНУ ВЫРАТАВАЦЬ НЕЛЬГА

— Шаленства — асабліва небяспечная вірусная хвароба ўсіх цэлакроўных жывёлін, якая характарызуецца ярка выяўленымі клінічнымі праявамі. Гэта неадзватныя паводзіны як хатніх, так і дзікіх жывёлін, моцнае слінаачэнне, а таксама агрэсіўнасць, — тлумачыць **першы намеснік дырэктара Дэпартаменту ветэрынарнага і харчовага нагляду Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Кірыл ГЛУШЧАНКА**. — Асноўныя крыніцы віруса для сельскагаспадарчых жывёлін — драпежная фаўна. Таму барацьба з гэтай хваробай ускладняецца тым, што ёсць прыродны рэзервуар, дзе гэты вірус цыркулюе.

не выйдзе да людзей і не будзе працяляць дружалюбнасць і ласку. Таму пры сустрэчы з такімі звярамі варта пазбягаць любых кантактаў, тым больш не браць іх у рукі і не прыносіць дадому, не даваць дзецям, — папярэджае Кірыл Глушчанка. — У хатніх жывёлін клініка іншая: яны стараюцца пазбягаць кантактавання. І калі раней сабака ці кот былі дружалюбнымі, то пасля заражэння яны забіваюцца ў кут, не выходзяць прымаць корм. Калі гаспадары пачынаюць выцягваць іх адтуль, такія жывёліны могуць рэзка праявіць агрэсію, падрапаць і пакусаць.

Уладальнікі хатніх гадаванцаў мусяць ведаць, што ўсе драпежныя павінны быць вакцынаваны супраць шален-

носьбіты хваробы і любых адхіленняў ад нармальнага клінічнага стану, падчас цяжарнасці і лактацыі. Нават калі жывёліна не пакідае кватэру і няма рызыкі заражэння, вакцынацыю ўсё роўна варта праводзіць.

КАЛІ ГАДАВАНЦА ПАКУСАЛІ

Яму варта аказаць першую дапамогу, апрацаваць месца укусу растворам ёду ці іншым антысептыкам, наладжыць павязку і звярнуцца ў ветэрынарную клініку. Калі ў жывёліны ёсць гаспадар, высветліць, калі яна была вакцынавана.

Прышчэпка патрэбная яшчэ і таму, што без яе нельга перамяшчаць жывёліну ў грамадскім транспарце, вызджаць за мяжу, удзельнічаць у выстаўках.

— Ва ўсім свеце вялікая ўвага аддаецца гэтай хваробі. Некалкі апошніх гадоў прымяняецца аральная імунізацыя (праз раскладзены корм з вакцынай) драпежных жывёлін, каб зменшыць колькасць віруса ў дзікай прыродзе. Гэта дае станоўчы эффект, паступова зніжаецца захваральнасць, — расказвае прадстаўнік ветэрынарнай службы.

«Небяспекна тояць не толькі ўкусы, але і абдзіранне і асліньванне скуры. Звяртацца пасля такога кантакту на медыцынскую дапамогу неабходна ў першыя суткі».

ры. Пры заражэнні жывёліны рызыка заражэння яго гаспадару ці тых, хто даглядае сельскагаспадарчую жывёліну, вельмі высокая.

Таму самая галоўная прафілактычная мера для людзей — імунізацыя. Гэта антырабійная вакцына і антырабійны імунаглобулін. Яны ўводзяцца па паказаннях урача-траўматолога.

Варта адзначыць, што небяспекна тояць не толькі ўкусы, але і абдзіранне і асліньванне скуры. Звяртацца пасля такога кантакту на медыцынскую дапамогу неабходна ў першыя суткі. Урач-траўматолог зробіць агляд і па лакалізацыі пашкоджання вызначыць аб'ём дапамогі.

— Найбольш небяспечныя ўкусы і абдзіранні кісяў, ступняў, галавы, шыі і твару, бо гэта найбольш блізкія да нервовых канчаткаў зоны. Вірус пашкоджае нервовую сістэму. Захворванне для чалавека таксама смяротнае — калі адбылося заражэнне, дапамагчы ўжо немагчыма. І вакцынацыя — адзіны спосаб засцерагчы чалавека, якому ўкусіла жывёліна, ад неспрыяльнага зыходу. Чым раней яна пачата, тым больш шанцаў, што захворванне не раз'яецца, — папярэджае Настася Ляшкewіч.

Для людзей, якія часта кантактуюць з жывёлінамі — ветэрынараў, работнікаў ЖКГ, што займаюцца адловам, егерар, паляўнічых, прадугледжана прафілактычная імунізацыя. Такія вакцынацыя бясплатная.

КАБ НЕ ЗАРАЗІЦЦА

Варта прытрымлівацца простых правілаў: пазбягаць кантакту з дзікімі, бадзяжымі жывёлінамі і хатнімі гадаванцамі, якія маюць адпаведныя клінічныя праявы. Пры падобных прыметах у хатніх жывёлін адразу звяртацца да ветэрынараў. Калі адбыўся кантакт, за такой жывёлінай пастарацца ўстанавіць ветэрынарнае назіранне, звярнуўшыся ў ветэрынарную службу. Пасля кантакту неабходна звяртацца да ўрача і, не чакаючы вынікаў 10-дзённага ветэрынарнага назірання, пачынаць імунізацыю. За гэты час выконваюцца тры лячэбна-прафілактычныя прышчэпкі з шасці. Пасля толькі ўрач, кіруючыся вынікамі ветэрынарнага назірання, можа скончыць курс прышчэпак. Яго ні ў якім разе нельга перапыніць самавольна.

Важна навучыць дзяцей правілам перасцярогі і папярэдзіць іх паведамляць бацькам, калі адбыўся кантакт з падазронай жывёлінай. У такім выпадку дзіця неабходна паказаць урачу. Таксама варта прытрымлівацца правілаў выгулу хатніх гадаванцаў, у сельскай мясцовасці абгароджваць прыдамовыя тэрыторыі.

Успышкі шаленства сярод жывёлін рэгіструюцца пастаянна. Хвароба невылечная і метады лячэння для звяроў не існуюць. Асноўны метад прафілактыкі — вакцынацыя. Вірус трапляе ў арганізм жывёліны непазрэдна падчас укусу хворай асобінай. Пры гэтым вірус можа знаходзіцца ў сліне яшчэ за дзесяць дзён да клінічнай праявы. Другі спосаб перадачы — траплянне сліны праз драпіны, трэшчыны на скуры, слізістыя вачэй, носа, рота.

— Захворванне невылечнае, таму варта працяляць асабліва асцярожнасць пры кантактаванні з жывёлінамі, асабліва драпежнымі. Для хворых на шаленства драпежных жывёл характэрна адсутнасць страху перад людзьмі. Здаровая драпежная жывёліна ніколі

«Здарова драпежная жывёліна ніколі не выйдзе да людзей і не будзе працяляць дружалюбнасць і ласку. Таму пры сустрэчы з такімі звярамі варта пазбягаць любых кантактаў».

ства. Перыядычнасць прышчэпак — не радзей, чым раз на год. Вакцынацыя для жывёлін бясплатная, калі гэта вакцына, якая прапануецца ў дзяржаўнай ветэрынарнай клініцы. Праваўныя ветэрынарныя клінікі прапануюць шырокі спектр вакцын розных вытворцаў на платнай аснове.

Існуе тры групы жывёлін, якім нельга рабіць прышчэпку: маладняк да трох месяцаў,

ЯК МАГА ХУТЧЭЙ ДА УРАЧА

Захворванне актуальнае і для чалавека.

— Шаленства распаўсюджана ва ўсім свеце. Штогод на яго хвароюць дзясяткі тысяч людзей у тры краіны, дзе прафілактычная работа не знаходзіцца на належным узроўні, у тым ліку вялікая колькасць людзей гіне, — кажа **загадчык аддзялення асабліва небяспечных інфекцый аддзела эпідэміялогіі Рэспубліканскага цэнтру гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя Настася ЛЯШКЕВІЧ**. — Захворванню садзейнічаюць адсутнасць вакцынацыі, самавыгул жывёлін, для сельскагаспадарчых жывёлін — выпас на неабгароджанай тэрыторыі побач з ляснымі масівамі, пашкоджанне агароджы прыдамовай тэрыто-

На сваёй зямлі

Разам з людзьмі... Для людзей

Свае першыя крокі па роднай вуліцы я зрабіла ў далёкім 1957-м, калі мне было дзевяць месяцаў. З тых часоў памяць не захавала нічога, аднак потым я стала асэнсоўваць, дзе нарадзілася і жыў, хто і што мяне акружае. У памяці сталі заставацца карцінкі. Тут і цяпер толькі асобныя...

Карцінка першая. Родная хата. Кут з іконамі. Адтуль неж суро ва мяне глядзяць вочы Бога. Я палюхаюся і з галавой хаваюся пад коўдру. «Не бойся, — смяецца бабуля, — Бог добры, але ж калі не будзеш слухацца мяне ды бацькоў, то можа і зазвацца».

Я абяцаю быць паслухмянай, бо яшчэ не ведаю, як гэта цяжка. Ну вось жа...

Лета. Цяплынь. Толькі сціх дождж. Нездзе за вясковымі могілкамі за чубы прыдарожных бяроз учупілася вясёлка. На вуліцы — калатуша з размоклай зямлі і дзве каліяны, выбітыя вазамі. Я ў паркалёвай сукаенцы басанож гоісаю па лужынах. «Валька, не ўпадзі — спэцкаеш суценку», — крычыць бабуля і тым самым надае яшчэ больш імпульсу. Я шарчэй бягу па цёплай лужыне і, паслізнуўшыся, падаю ў каліяну.

Карцінка другая. Зіма. Добрую палову хаты займаюць вялікія цёмныя кросны. Іх з Польшчы прывёз дзядуля Ігнат (арыштаваны ў 1937-м, рэабілітаваны ў 1960-м пасмяротна). За кроснамі — мая бабуля Зося. Я гляджу, як спрытна снуюць яе рукі, слухаю рытмічнае «грук-грук», а ўрэшце бачу гатовую поспілку. Бабуля нясе яе да ложка, кладзе на адзін краёк, а далей ужо я — поўзаю, расцілаю, папраўляю, спаўзаю на падлогу, і разам з бабуляй «ахаю»: «Якая ж у нас прыгажосць!»

Карцінка трэцяя. Вялікдзень. На мне — новая сукаенка і ў ёй я спяшаюся да сваёй другой бабулі, што жыве ў сярэдзіне вёскі. Іду каля самых платоў, трымаюся за шышкеціны, бо на вуліцы гразка, дзе-нідзе абыходжу лаўкі, на якіх сядзяць групкі нашых жанчын у прыгожых шаліноўках, у новых спадніцах і блузках. На каленях яны трымаюць чырвоныя яйкі і кавалачкі велікодных пірагоў.

Дамоў я вяртаюся «ўся ў гасцінцах» і з думкай, якое шчасце, што людзі ў нас такія добрыя і што сукаенка ў мяне (мама пашыла!) з кішэнькамі!

Карцінка чацвёртая. Зіма. Завая. У двары стаіць запрэжаны калгасны конік. Татка — у кажусе і валёнках, у шапцы-аблавушцы — падкідае мяне да столі, кажа: «Не сумуй, донька. Я — па сена для нашай кароўкі. На балота і назад. Вечарам вярнуся, прывязу табе зайцаў хлеб»...

Я носам прыліпаю да шыбы, каб хоць пазіркам правесці любімага татку, і потым цэлы дзень хвалююся, бо тое балота мне здаецца далёкім і страшэнным... Але ж вечарам у двор ледзьве ўціскаюцца вялізныя саны з сенам. Я выбягаю насустрач тату, і ён сапраўды падае мне торбачку: трымай, маўляў... Там зайчыкаў хлеб і мята.

Я бягу ў цёплай пакой, развязаваю торбачку, ем хлеб, які перадаў мне зайчык, дыхаю водарам сушанай балотнай мяты.

Як мала трэба для шчасця!
Карцінка пятая. Мне сем гадоў. Мы з татам крочым да калгаснай кузні. Там працуе дзядуля Адам, які спецыяльна для мяне выкаваў маленькую матычку. Яна яшчэ цёплая, востранькая і нават з кветкачкай. Дома тата насаджае яе на маленькі чаранок: «Трымай, памочніца!»

Я трымаю.

Палі ў калгасе проста неабсяжны. Наша дзялянка — два з паловай гектары (перад выхадам на пенсію маме давалі яшчэ). На іх — цукровыя буракі, якія трэба двойчы ўручную прапалоць, а разам з першай праполкай — яшчэ і прарваць. Рукі і спіны ў нас баяць (праўда, мама не прызнаецца), вусны патрэскаліся ад сухавею. Каб паскорыць работу, я пачынаю матычыць усё без разбору, дзе буракі, дзе пустазелле... «Нельга, дачушка... Грэх, — спыняе мяне матуля і дадае: — Брыгадзір убачыць, грошай зрэжа!»

Матычу правільна, раз-пораз пазіраючы на пячучае сонца, якое ніяк не хоча хавацца за вёску.

Карцінка шостая. За вясковымі гарадамі раскінуўся поплаў. На ім — копанка і вада ў ёй настолькі мяккая, што ўся вёска ходзіць туды мьць бялізну ды адбельваць дамацкане палатно. «Працэс» гэта досыць просты: намачыць — разаслаць на траве, высушыць на сонцы, зноў намачыць, разаслаць... А калі азірнуцца...

Ад вады, ад копанкі па зялёным дыване травы разбягаюцца беляя сцяжынка ручнікоў. Прыгажосць —

невывязная! Водар такі, што міжволі заплюшчываеш вочы, сэрца да краёў запаўняе радасць... Амаць як на Ілью.

...На Ілью на роднай вуліцы — рух: проста мора людзей. На падводах, роварах, пехатой і з нашай вёскі, і з навакольных яны ідуць, едуць да крыжа ў чыстым полі. Некалі там стаяла царква. Будынак яе згарэў. Новы не паставілі... Толькі крыж.

Каля яго людзі маліліся, завязвалі новыя стужкі, затым вярталіся дамоў.

Разам з усімі хадзіла і я.

Карцінка сёмая. Цёплыя вясковы вечар, вуліца па-ранейшаму ў калдобінах. Ліхтароў на слухах няма. Але нам, вясковай моладзі, яны і не патрэбны. Мы збіраемся каля Баркоўскай хаты. Гаспадар выносіць радыёлу, ставіць пласцінкі, пачынаюцца танцы. Што цікава, ніводзін сусед ніколі не скажаў, што яны перашкаджаюць...

Вось там, на вясковай дыскатэцы, я сустракаю сваю долю, сваё каханне — прыгожага, спакойнага і працавітага хлопца Мішу, аднавясцоўца, студэнта БДУ...

І сама, як той казаў, дзе нарадзілася, там прыгадзілася, бо ў сваёй жа вёсцы працую докторкай. Людзі прыходзяць да мяне, я прыходжу да іх...

Па роднай вуліцы за трыццаць гадоў я прайшла, відаць, сотні кіламетраў (мо таму і ногі баяць?) з думкамі, што тут жылі мае прапэднікі, тут нарадзіліся дзеці і выраслі ўнукі.

Тут мой дом, маё мора кветак (25 «сотак» зямлі) і два сады (яшчэ і дэкаратыўны). Паўсюль — для сябе, для людзей — мы стараемся трымаць парадак, а вось вуліца — адзіная ў вёсцы Радкава — на жаль, патанала ў гразі, бо падсыпалі яе толькі аднойчы, калі я вучылася ў дзевятым класе.

Лопнула маё цярпенне: назбіраўшы стос ранейшых адлісак, нарабіўшы здымкаў, звярнулася да губернатара вобласці, і — не павяршыце — шуд адбыўся! Маё землякі паздымалі гумовікі і галёшкі, па вуліцы можна хадзіць у лодках...

І ліхтары ў нас таксама гараць ночамі. І дамы будуюцца новыя. Працягваецца жыццё — дорыць новыя, дарагія сэрцам карцінкі, якімі часам так хочацца падзяліцца з іншымі.

Валянціна БАБКО-АЛЯШКЕВІЧ,
Салігорскі раён.

Весткі з месцаў

«СВЯКРОЎ — ЯНА ЯК МАМА»

Брыльянтавае вяселле — 60-годдзе сумеснага жыцця — адзначылі жыхары Івацэвіч Марыя Аляксееўна і Міхалі Міхайлавіч Папко. З гэтай нагоды мясцовы загс сумесна з сынамі і нявесткамі «маладых» зладзіў урачыстасць, якая стала для іх сапраўдным сюрпрызам.

Усё праходзіла ў найлепшых традыцыях: пад марш Мендэльсона расчынялі дзверы ў вясельную залу, «маладыя» разам ступалі на вясельны ручнік, па чарзе распіваліся ў Кнізе ганаровых гасцей, танцавалі вальс, пілі з гасцямі шампанскае, прымалі кветкі, падарункі і віншаванні ад блізкіх і мясцовых улад...

Марыя Аляксееўна і Міхалі Міхайлавіч — дзеці вайны, пазнаёміліся на танцах у Пружанскім Доме культуры, шмат дзе працавалі, пераязджалі, гадавалі сыноў Алега і Дзмітрыя, ганарацца нявесткамі, чатырма унукамі і чатырма праўнікамі — нашчадкамі, якія ва ўсім, як прызнаваліся, хацелі б быць падобнымі на любімых дзядулю і бабулю.

Нямала добрых слоў у аднас «маладых», а найболей — свекрыві, сказалі нявесткі. Яна, маўляў, цудоўная гаспадыня і мама — як для сыноў, так і для іх, нявестак, у яе заўсёды і ва ўсім ідэальны парадак, з ёй пра ўсё можна пагаварыць і параціцца... Агульнае высьнова: мы любім збірацца разам, гасцяваць у бацькоў, бачыць іх у сябе.

...Цёплым і шчырым былі віншаванні сыноў. Унукі таксама дзякавалі «маладым» за прыклад і навуку, за кожнае лета, праведзенае разам.

Няхай іх наперадзе будзе шмат!

Валянціна БОБРЫК,
Фота Валерыя МІСКЕВІЧА,

г. Івацэвічы.

Усмешачку!

Наша справа і не наша

Суседка і сама прывучае дачку да працы, і бабулям-дзядулям загадвае, каб дзіця не пецілі, каб нечому навучалі, давалі работу. — Груш за ноч нападала. Ты ж дапаможаш мне пазбіраць? — зранку пытае ў малой дзядуля. — Бяры свой маленькі кошчычак, пойдзем у сад.

— І не пудумаю! — заяўляе ўнучка.
— Гэта ж чаму? — не разумее дзед.
— А таму што не наша, не «дзяўчынская» гэта работа — грушы збіраць.

— А якая ж тады «дзяўчынская»?
— «Дзяўчынская» — камандаваць: зрабі вось тое, тое і тое.

...Самае цікавае, што ў іх сям'і такіх камандаў ніхто не раздае. Суседцы, машынай маме, проста няма каму, бо яна гадуе дачку адна, бабуля працуе нароўні з дзедкам (у крайнім выпадку — просіць дапамагчы), а дзіця — бач — недзе падахпіла.

Што па сённяшнім часе і дзіва, і не дзіва: шмат крыніц інфармацыі. На шчасце. І на жаль.

М. СЕЛІВОНЧЫК,

Мінскі раён.

Чалавек — чалавеку

«У гэтых месцах трэба маўчаць»

Амаль кожны год мы з сям'ёй бываем на Нясвіжчыне, і дзе, па-першае, мысць радня, а па-другое, сама гэта зямля прыцягвае, вабіць сваёй таемнічасцю. Вось і сёлета мы не прамінулі — наведалі славетны замак.

Там, як заўжды, было шмат турыстаў і з нашай краіны, і з многіх замежных. Яны хадзілі па залах, слухалі экскурсаводоў, гулялі па парку, прымяралі касцюмы вяльможных асоб, фатаграфаваліся, ад чаго мяне асабіста перапаўняла пачуццё гонару за тое, што нам пашчасціла шмат што

захавачь з нашай культурнай спадчыны.

Але ж вось настаў час вяртацца дамоў. Мы заўжды стараемся выехаць завінда, бо да Быхава каля трохсот кіламетраў, бо па дарозе трэба спыніцца ў Кіраўску — пасесці самых смачных смажанак. А яшчэ сёлета мы вырашылі наведваць мемарыяльны комплекс «Боркі». Я многа чуў пра яго, і вось...

Адрасу ж скажу, што амаль 20 гадоў працую настаўнікам. За гэты час і сам, і разам з вучнямі наведваў дзясяткі розных помнікаў і комплексаў... Падобных

на гэты — бачыць не давялося. Ну, па-першае, яшчэ на подступе па да нас даляцелі... стогны, якія прымусілі спыніцца і задумацца, а потым з болей учытвацца ў радкі ўспамінаў тых, каму пашчасціла выжыць. Яны, гэтыя цытаты, размешчаны на плітах абпал сцяжак, і высці адтуль спакойным ужо немагчыма, бо там столькі болю...

Каюся: я не змог перачытаць усе надпісы, не змог доўга стаць каля кампазіцыі, што сімвалізуе людзей, якія кідаюцца ў пажары: плачучь, крычаць, ад чаго — без перабольшання —

у жылах стыне кроў, на вачах выступаюць слёзы.

Такое ж уражанне пакінуў калондзеж, у які фашысты любілі скідаваць малых.

Не дзіва, што там ляжаць цацкі: сённяшняя дзеці пакідаюць іх тым, чые жыцці абарваліся ў гады вайны.

Там, у Борках, прыходзіць разуменне, што боль і пакуты, якія іншым прыйшлося перажыць, ты нават увіць не можаш, бо гэта за межамі — і разумення, і ўяўлення.

Гэта мае ўражанні ад комплексу, дзе загінула звыш дзвюх тысяч чалавек.

...У нейкага мужчыны яны былі, відаць, трохі іншыя, бо ён гучна размаўляў па мабільным тэлефоне — некаму расказваў, што месца тут сапраўды класнае і... прышпільнае.

Спачатку я хацеў зрабіць яму заўвагу, а потым проста папарусіў: «Не крычыце!»

І сапраўды, у гэтых месцах трэба маўчаць і тым самым ушаноўваць памяць усіх, хто загінуў. А яшчэ сюды трэба прыязджаць і прывозіць дзіцяці. Каб помніць, каб цінець і любіць тое, што маем.

Анатоль АСКІРКА,

г. Быхаў.

ПРАВИЛА РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ «ВЫИГРЫВАЙ С ONLINER 29»

Настоящие правила проведения рекламной игры (далее – Правила) разработаны в соответствии с Положением о проведении рекламных игр на территории Республики Беларусь, утвержденным Указом Президента Республики Беларусь от 30.01.2003 № 51 (с изменениями и дополнениями), определяют порядок проведения рекламной игры «Выигрывай с Onliner 29» (далее – Рекламная игра).

В настоящих Правилах нижеперечисленные термины имеют следующие значения:

Интернет-сайт Организатора – размещенный в глобальной сети интернет-сайт (интернет-ресурс), расположенный по адресу: <https://www.onliner.by>.

Пользователь – физическое лицо, использующее интернет-сайт Организатора и соглашающееся с Правилами пользования ресурсом (<https://blog.onliner.by/siterules>).

Учетная запись (профиль) – хранимая в компьютерной системе совокупность данных о пользователе сайта, необходимых для его аутентификации и предоставления доступа к его личным данным и настройкам.

1. Организатор и Заинтересованное лицо Рекламной игры
1.1. Организатором Рекламной игры является Общество с ограниченной ответственностью «Онлайнер», юридический адрес: 220123, г. Минск, ул. Старовиленская, 100/7, 2-й этаж, зарегистрировано в Едином государственном реестре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за № 190657494, свидетельство о государственной регистрации выдано Минским городским исполнительным комитетом 25.06.2014.

1.2. Заинтересованное лицо Рекламной игры: Общество с ограниченной ответственностью «ЭлктоТелеком», юридический адрес: 220090, г. Минск, Логойский тракт, 22а, офис 41, комната 2, зарегистрировано в Едином государственном реестре юридических лиц и индивидуальных предпринимателей за № 190751103, свидетельство о государственной регистрации выдано Минским городским исполнительным комитетом от 08.09.2006.

2. Наименование Рекламной игры
2.1. Настоящая Рекламная игра называется «Выигрывай с Onliner 29».

3. Территория проведения Рекламной игры
3.1. Рекламная игра проводится на территории Республики Беларусь.

4. Срок начала и окончания Рекламной игры
4.1. Рекламная игра проводится с 01.10.2022 по 26.12.2022 (включая период проведения розыгрыша, вручения призов и публикация результатов проведения Рекламной игры).

5. Цель проведения Рекламной игры
5.1. Рекламная игра проводится с целью стимулирования написания отзывов о товарах, размещенных в разделе сайта <https://catalog.onliner.by>.

6. Комиссия по проведению Рекламной игры
6.1. Для проведения Рекламной игры Организатор создает комиссию по ее проведению (далее – Комиссия), осуществляющую контроль за соблюдением установленных Правил.

6.2. Состав Комиссии:
Председатель Комиссии:
- Кажуро Денис Петрович, ООО «Онлайнер», директор.
Члены Комиссии:
- Голуб Герман Юрьевич, ООО «Онлайнер», заместитель директора – начальник управления коммерции;
- Ляшкевич Никита Александрович, ООО «Онлайнер», заместитель директора – начальник отдела маркетинга;
- Назаренко Лилия Александровна, ООО «Онлайнер», маркетолог отдела маркетинга;
- Кузьмина Дарья Андреевна, ООО «ЭлктоТелеком», ведущий специалист по продажам.

7. Участники Рекламной игры
7.1. Участник – физическое лицо, являющееся зарегистрированным пользователем сайта <https://www.onliner.by>, выразившее желание принять участие в Рекламной игре на условиях, предусмотренных в настоящих Правилах.

7.2. В Рекламной игре могут принимать участие совершеннолетние граждане Республики Беларусь, а также совершеннолетние иностранные граждане и лица без гражданства, имеющие вид на жительство в Республике Беларусь и постоянно проживающие на территории Республики Беларусь.

7.3. Участниками Рекламной игры не могут быть лица, состоящие в трудовых отношениях с Организатором, члены комиссии, супруг (супруга) таких лиц, их близкие родственники, а также лица, находящиеся с таким лицом в отношениях свойства.

7.4. Каждый участник может принимать участие в Рекламной игре неограниченное количество раз при условии соблюдения требований, закрепленных в п. 8.1 – 8.3 настоящих Правил.

8. Порядок участия в Рекламной игре

8.1. Для участия в Рекламной игре Участник должен:
8.1.1. зарегистрировать на интернет-ресурсе <https://www.onliner.by> учетную запись (профиль) на заявленных административных условиях (<https://blog.onliner.by/siterules>);

8.1.2. подтвердить свое согласие на участие в Рекламной игре в панели управления учетной записи (профиле) пользователя на интернет-сайте Организатора – <https://www.onliner.by>. При этом в специальных полях указать свои достоверные персональные данные – фамилию, инициалы либо имя и отчество (при наличии) полностью до 31.10.2022 (включительно);

8.1.3. в период с 01.10.2022 по 31.10.2022 (включительно) оставить отзыв о любом товаре, размещенном в разделе сайта <https://catalog.onliner.by>. Исключение составляют товары со статусом «Товар снят с продажи».

8.2. Отзыв должен соответствовать товару, о котором пишет автор; содержать не менее 10 (десяти) слов с информацией о потребительских свойствах и особенностях товара, личных впечатлениях от его использования; написан русским/белорусским литературным языком согласованными предложениями; соответствовать требованиям морали, не допускается использование ненормативной лексики, жаргонных выражений, оскорблений и т. п.; не должен повторять содержание ранее опубликованных отзывов на сайте Организатора либо на иных сторонних интернет-ресурсах.

Организатор не несет ответственность за достоверность содержащихся в отзыве сведений. Отзыв является сугубо субъективным мнением его автора.

8.3. Участниками Рекламной игры становятся пользователи, которые выполнили приведенные в п. 8.1 – 8.2 условия, отзывы которых прошли успешную модерацию (проверку) со стороны Организатора и были опубликованы на сайте <https://www.onliner.by> в период с 01.10.2022 по 01.11.2022 (включительно). Пользователи, отзывы которых были отклонены Организатором по причине их несоответствия настоящим Правилам, к участию в Рекламной игре не допускаются.

8.4. При оставлении отзыва пользователь в течение 30 минут после его написания получит на адрес электронной почты, указанный при регистрации на сайте <https://www.onliner.by>, письмо, в котором будет содержаться информация об уникальном номере, присвоенном отзыву. Уникальный номер присваивается автоматически и соответствует дате и времени оставления пользователем отзыва на сайте Организатора. После проверки комментария на предмет его соответствия настоящим Правилам Организатор уведомит автора об опубликовании либо отклонении (удалении) отзыва посредством сообщения, которое будет транслироваться пользователю в его учетной записи (профиле) на сайте <https://www.onliner.by> в срок до 01.11.2022 (включительно).

9. Призовой фонд
9.1. Призовой фонд Рекламной игры сформирован за счет денежных средств Организатора, а также имущества Заинтересованного лица в размере 4654 (четыре тысячи шестьсот пятьдесят четыре) белорусских рубля 44 (сорок четыре) копейки.

9.2. Призовой фонд Рекламной игры:

	Наименование приза	Количество, шт.	Стоимость за ед., бел. руб.	Всего стоимость, бел. руб.	Ставка НДС	Сумма НДС, бел. руб.	Всего стоимость, бел. руб.
Приз	Мобильный телефон (смартфон) TECNO SPARK 8C 4GB/64GB Turquoise Cyan (KG5n)	9	245,89	2213,01	Без НДС	–	2213,01
	денежные средства в размере		12,69	114,21	–	–	114,21
Приз	Мобильный телефон (смартфон) TECNO SPARK 8C 4GB/64GB Magnet Black (KG5n)	9	245,89	2213,01	Без НДС	–	2213,01
	денежные средства в размере		12,69	114,21	–	–	114,21
Итого:							4654,44

10. Время и место проведения розыгрыша призового фонда Рекламной игры

10.1. Розыгрыш призового фонда проводится 11.11.2022 в 12:30 в присутствии Комиссии по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. Старовиленская, 100/7, 2-й этаж, ООО «Онлайнер».

10.2. Розыгрыш проводится среди Участников, надлежаще выполнивших условия участия в Рекламной игре, в соответствии с требованиями настоящих Правил.

11. Порядок проведения розыгрыша призового фонда и определения Победителей Рекламной игры

11.1. До момента проведения розыгрыша призов Комиссия формирует Список Участников Рекламной игры, успешно выполнивших все условия настоящих Правил. Список формируется в порядке возрастания по дате и времени оставления Участниками отзывов о товарах. Каждому такому отзыву в Списке присваивается свой итоговый порядковый номер, который является участвующим в розыгрыше Игровым кодом. Нумерация Игровых кодов осуществляется с 1 (единицы).

11.2. Список включает в себя следующую информацию: о допущенных к розыгрышу Участниках; Игровой код Участника; уникальный номер отзыва; дату и время оставления отзыва; дату и время опубликования отзыва; дату и время, когда Участник подтвердил свое желание принять участие в Рекламной игре; фамилию, инициалы либо имя и отчество (при наличии) Участника полностью.

11.3. Для проведения розыгрыша используется лототрон, состоящий из одной секции, и набор шаров в количестве 10 штук с номерами от 0 до 9.

11.4. Определение выигрышных Игровых кодов получателей призов происходит путем их формирования слева направо из номеров шаров, поочередно извлекаемых из секции лототрона. Розыгрыш начинается с определения первого разряда Игрового кода Победителя слева.

11.5. Первый разряд Игрового кода Победителя определяется следующим образом: в секцию лототрона загружаются шары с номерами от 0 до 9, соответствующий первому разряду зарегистрированного Игрового кода. Шары перемешиваются, и из секции лототрона извлекается шар, номер которого определяет цифру первого разряда выигрышного Игрового кода. Номер шара вносится в протокол.

Далее в сектор лототрона загружаются те номера шаров, которые существуют по сверенному списку Игровых кодов в соответствующем разряде. Шары перемешиваются, и из секции лототрона извлекается шар, номер которого определяет очередную цифру соответствующего разряда выигрышного Игрового кода. Номер шара вносится в протокол.

Для определения последующих разрядов выполняются те же действия. Номера шаров вносятся в протокол.

11.6. Выигравшим приз в розыгрыше считается Игровой код Участника, определенный согласно п. 11.3 – 11.5 настоящих Правил, и каждый 100 (сотый), следующий за ним в Списке, в количестве 17 (семнадцати) Игровых кодов. Всего разыгрывается 18 (восемнадцать) призов.

Первые 9 (девять) по Списку Победителей получают Приз в цвете Turquoise Cyan, следующие 9 (девять) – Приз в цвете Magnet Black.

В случае если выигрышный Игровой код Участника попадает на конец Списка, дальнейшее исчисление Игровых кодов продолжается с начала Списка.

11.7. Результаты розыгрыша фиксируются в протоколе, который подписывается всеми присутствующими членами Комиссии.

12. Сроки и порядок уведомления Победителей о результатах розыгрыша призов Рекламной игры

12.1. Организатор в течение 7 (семи) календарных дней с момента проведения розыгрыша уведомляет Победителей о выигрыше письмом, высланным на электронную почту, указанную Победителями при регистрации профиля на сайте

<https://www.onliner.by>. Организатор также вправе дополнительно уведомлять Победителя любым удобным ему способом: посредством SMS-рассылки на номер телефона, звонком по телефону и др.

13. Порядок получения выигрышей
13.1. Для получения приза Победители должны явиться не позднее 26.12.2022 (включительно) по адресу: Республика Беларусь, г. Минск, ул. Старовиленская, 100/7, 2-й этаж, предварительно связавшись с Организатором по номеру многоканального телефона: + 375 29 514 35 24.

13.2. Получить приз можно с понедельника по пятницу с 10.00 до 17.00 (исключение составляют приходящиеся на официальные праздничные дни), а также в субботу 17.12.2022 с 10.00 до 13.00. При получении приза Победитель предъявляет документ, удостоверяющий личность (паспорт – для граждан Республики Беларусь; вид на жительство в Республике Беларусь – для иностранных граждан и лиц без гражданства).

Победитель при получении приза письменно подтверждает факт его получения, заполняет все необходимые документы, представленные Организатором, связанные с получением приза.

13.3. В случаях невозможности связаться с Победителем для уведомления о выигрыше указанными в п. 12.1. способами; неявки Победителя за получением приза в определенный в п. 13.1. срок; указания недостоверных персональных данных в панели управления учетной записи (профиле) пользователя на интернет-сайте Организатора; непредоставления Организатору

сведений и документов, необходимых для получения приза; письменного отказа от получения приза либо отказа от подписи в документах, подтверждающих передачу приза, – Победитель лишается права на получение приза. В этих случаях приз остается в распоряжении Организатора и может быть использован им по собственному усмотрению.

13.4. В соответствии с главой 18 Налогового кодекса Республики Беларусь Организатор выступает налоговым агентом и при вручении Победителю выигрыша обязан удержать у последнего причитающиеся денежные средства в качестве уплаты подоходного налога с получателя приза.

13.5. Расходы, связанные с проездом Победителя к месту получения приза, Организатором не возмещаются.

13.6. Приз не подлежит замене. Выплата денежного эквивалента приза не осуществляется.

13.7. Приз не подлежит выдаче Победителю иначе как в порядке, предусмотренном настоящими Правилами.

14. Информация о Рекламной игре, публикации правил Рекламной игры

14.1. Правила подлежат опубликованию до начала проведения Рекламной игры в газете «Звязда» и на сайте Организатора – <https://www.onliner.by>.

14.2. Результаты Рекламной игры будут опубликованы в срок до 12.12.2022 (включительно) в газете «Звязда» и на сайте Организатора – <https://www.onliner.by>.

14.3. Информацию о правилах и условиях участия в Рекламной игре можно получить на сайте Организатора – <https://www.onliner.by> (<https://b2bblog.onliner.by>), а также по номеру многоканального телефона: + 375 29 514-35-24. Звонки платные, в соответствии с тарифами оператора электросвязи, услугами которого пользуется Участник.

15. Общие условия Рекламной игры

15.1. Участие в Рекламной игре предполагает ознакомление и полное согласие Участника с настоящими Правилами, принятие на себя обязательство по соблюдению всех условий и требований. Несоблюдение Участником требований настоящих Правил признается как его отказ от участия в Рекламной игре.

15.2. Факт участия в Рекламной игре означает, что ее Участник соглашается с использованием его персональных данных в публикациях, связанных с опубликованием результатов Рекламной игры в газете «Звязда» и на сайте Организатора – <https://www.onliner.by>.

15.3. Организатор вправе отстранить Участника от участия в Рекламной игре, отказать в выдаче Приза при нарушении последним требований настоящих Правил.

15.4. Ответственность за полноту и достоверность сведений, персональных и иных данных возлагается на Участника.

15.5. Организатор не несет ответственности за работу сети Интернет при ее использовании Участником (например, за работу компаний, предоставляющих услуги по подключению к сети Интернет Участника), операторов сотовой подвижной электросвязи и организаций, оказывающих услуги интернет-эквайринга (отсутствие соединения с оператором, интернет-эквайринга и т. д.), а также электронных почтовых сервисов (несвоевременная доставка оповещений на электронную почту и т. д.).

15.6. При наличии споров между Организатором и Участником Рекламной игры они разрешаются в установленном законодательством Республики Беларусь порядке.

15.7. Претензии по вопросам проведения Рекламной игры принимаются Организатором по адресу: Республика Беларусь, 220123, г. Минск, ул. Старовиленская, 100/7, 2-й этаж, а также посредством электронной почты game29@onliner.by.

Свидетельство № 4236 о государственной регистрации Рекламной игры выдано 15 сентября 2022 г. Министерством антимонопольного регулирования и торговли Республики Беларусь.

ПАГОДА Ё ДОМЕ — АСНОВА ШЧАСЦЯ

Па гарызанталі: 1. ... ў доме — аснова шчасця (прыкм.). 5. ... і туман прадказваюць добрае надвор'е (прыкм.). 7. «Бог таксама любіць гумар, асабліва ...». Цытата невядомага аўтара. 8. Тое, што і травень. 9. Паўвостраў на поўначы Расіі, які «скардзіцца» на сваю велічыню. 12. Няважна, якое надвор'е, калі на душы ... (прыкм.). 14. Контур. 15. Паласа зямлі, ускапаная на агародзе. 16. У добрай сям'і і добрыя ... (прыкм.). 17. «Сіноптык памыляецца толькі ... раз, затое кожны дзень». Цытата невядомага

аўтара. 19. Калі ластаўкі лятаюць нізка — будзе ... (прыкм.). 21. Кветкі на раслінах у перыяд цвіцення. 23. Жонка ў сям'і стварае клімат, а ... робіць пагоду (прыкм.). 25. Надвор'е і ... — вось дзве рэчы, у якіх ніколі нельга быць упэўненым». Цытата невядомага аўтара. 26. Ідзе перад восенню. 27. «Самы неспрыяльны ... мікраклімату — гэта скразнякі ў кішэні». У. Коцікаў.

Па вертыкалі: 1. ... рада вясне, а дзіця — маці (прыкм.). 2. ... чалавекі — адна пара, сем чалавек — сям'я (прыкм.). 3. Вялікі гар-

монік. 4. Салавей усю ... п'яе — перад днём з добрым надвор'ем (прыкм.). 6. На дварэ мароз, а пад носам ... (прыкм.). 10. ... рогі задраў — на пагоду (прыкм.). 11. «У сямейным жыцці галоўнае — ...». А. Чэхаў. 13. Кармушка для жывёлы. 15. Калі гром грывіць бесперапынна — будзе ...

(прыкм.). 16. ... зімой часта стукае клявам у сухі сук — будзе пацяпленне (прыкм.). 18. Цудоўны жыватворны напітак (перан.). 20. Жывапіс на бытавыя тэмы. 22. Сям'я моцная, калі над ёй адзін ... (прыкм.). 24. Вокліч, які перадае захапленне.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск.

СЁННЯ

Месяц
Маладзік 26 верасня.
Месяц у сузор'і
Скарпіёна.

Сонца

	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	7.06	18.54	11.48
Віцебск	6.56	18.43	11.47
Магілёў	6.56	18.44	11.48
Гомель	6.52	18.41	11.49
Гродна	7.21	19.09	11.48
Брэст	7.21	19.10	11.49

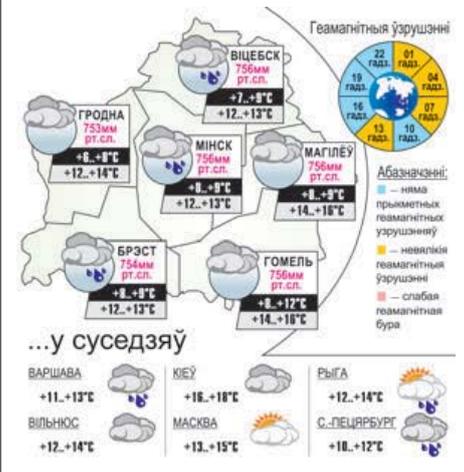
Імяніны

Пр. Людмілы, Марыі, Дзмітрыя, Івана, Ігната, Максіма, Мікалая, Мікіты, Сцяпана, Якава.
К. Вацлава, Лаўрэнція, Марка, Сымона.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ЗАЎТРА

ПРАВЕРЦЕ, КАЛІ ЛАСКА, АДКАЗЫ

20. Жанр. 22. Дак. 24. Ура.
 10. Менадз. 11. Рэспубліка. 13. Рым. 15. Грод. 16. Дзярж. 18. Нептэр.
 Па вертыкалі: 1. Трышкі. 2. Два. 3. Баян. 4. Ноч. 6. Апіла.
 21. Цяж. 22. Муж. 23. Каханне. 26. Лета. 27. Фактар.
 12. Сонца. 14. Абары. 16. Дзень. 17. Адам. 19. Дыдак.
 Па гарызанталі: 1. Палова. 5. Паса. 7. Праноз. 8. Май. 9. Ямаш.

Даты Падзеі Людзі

28 ВЕРАСНЯ

1829 год — нарадзіўся Міхаіл Францавіч Куцінскі, беларускі археолаг. Скончыў Віленскі шляхецкі інстытут і Пецярбургскі ўніверсітэт. У 1850—1890 гадах вывучаў археалагічныя помнікі Віцебшчыны, склаў яе археалагічную карту. З 1874-га — член Маскоўскага археалагічнага таварыства. Упершыню ў Беларусі фатаграфаву працэс раскопак, склаў фотатэку помнікаў старажытнасці Віцебскай і суседніх губерняў. Вывучаў Барысавыя камяні. Стварыў музей у Завідзічах. Аўтар «Усламінаў» (захоўваюцца ў Цэнтральнай бібліятэцы АН Літвы).

1862 год — нарадзіўся (г. Горкі) Пётр Самсонавіч Касовіч, расійскі навуковец-фізіёлаг, глебазнавец, педагог. З 1894-га і да канца жыцця быў прафесарам кафедры глебазнаўства ў Пецярбургскім лясным інстытуце. З 1895-га — член Вучонага камітэта Міністэрства народнай адукацыі, з 1897-га — член Вучонага камітэта Міністэрства земляробства і дзяржаўнай маёмасці. Загадваў сельскагаспадарчай хімічнай лабараторыі пры гэтым міністэрстве, арганізаваў там вялікую лабараторыю па даследаванні глебы. У 1900-м заснаваў «Журнал доследнай аграрноміі», у якім змясціў шэраг цікавых работ па батаніцы, глебазнаўстве, аграрноміі і інш.

1952 год — нарадзіўся Яўген Віктаравіч Клімакоў, дзеяч

тэатра лялек, заслужаны дзеяч культуры Беларусі. Працаваў у Міністэрстве культуры Беларусі. З 1985-га — дырэктар (у 1995—1998 гадах — мастацкі кіраўнік) Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Беларусі.

1967 год — у Манрэалі (Канада) на сусветнай выставе «Экспа» прайшлі Дні Беларусі.

1797 год — нарадзіўся Фёдар Пятровіч Літке, рускі мараплаўца і географ, граф, адмірал, даследчык Арктыкі. Удзельнік кругасветнага падарожжа на шлюпе «Камчатка» (1817—1819). Кіраваў кругасветнай экспедыцыяй на шлюпе «Сенявін», якая сабрала шырокі матэрыял па акіянаграфіі, этнаграфіі, біялогіі і батаніцы, апісала заходняе ўзбярэжжа Берынгава мора.

1897 год — нарадзіўся Мухтар Амарханавіч Аўэзаў, класік казахскай літаратуры. Аўтар рамана-эпапеі «Шлях Абая», прац па гісторыі казахскай літаратуры і фальклору. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1949), Ленінскай прэміі (1959).

1932 год — нарадзіўся Віктар Хара, чылійскі пэлітэй, грамадскі дзеяч.

ПЛІНІЙ:
«Падае той, хто бяжыць. Той, хто паўзе, не падае».

УСМІХНЕМСЯ

Мужчына наведаў свайго таварыша ў бальніцы і расказавае:
 — Ну, ён доўга яшчэ будзе лячыцца.
 — Ты размаўляў з доктарам?
 — Не, я баньку медсястру.

Мая новая дзяўчына сказала мне, што на дзень нараджэння мяне чакае штоосьці асаблівае. Хітруга. Цяпер мне дзевядзятка сустракацца з ёю яшчэ пяць месяцаў.

Схадзіў на курс самелье. Мне хапіла першай фразы:
 — Чырвонае віно выдатна падыходзіць да мяса...
 — Выуалі! Бінга! — адказаў я, які складаецца з мяса.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

Рэгістрацыйнае пасведчэнне нумар 2 ад 17 лютага 2009 года, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Дырэктар — галоўны рэдактар **КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**.
АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
ТЭЛЕФОНЫ ў МІНСКУ: прыёмнай — 311 17 13 (галоў.факс); аддзелаў: пісьмаў — 311 17 44, маркетынгу — 263 66 73, бухгалтэрыі — 311 17 16.

прымальнікі прэс-рэкламы
тэл./факс: 311 17 27,
 e-mail: reklama@zviazda.by

Афіцыйны інтэрнэт-адрас: www.zviazda.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

www.zviazda.by
 (для зваротаў): zvarot@zviazda.by
e-mail: info@zviazda.by

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прайпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004, 220013, Мінск, прасп. Незалежнасці, 79/1. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 14.804. Індэкс 63850. Зак. № 2282.

Нумар напісаны ў 19.30.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

27 верасня 2022 года.